

Suomen Turku

ÅBO, VÅR STAD

N:o 3 — 1968 JULKAISIJA - UTGIVARE: TURKU-SEURA, ÅBO-SAMFUNDET r.y.

1:75

UITTAMO – ISPOINEN

– tyytyväisten ihmisten asunalähiö

Tällä viihtyisällä ja rauhallisella asuntoalueella asuu tällä hetkellä jo 400 perhettä.

He ovat tehneet oikean valinnan – Tekin voisitte olla yksi heistä!

Tarjoamme Teille 3 eri vaihtoehtoa asua mukavasti.

Voitte valita rivi-, atrium- taikka kerrostalohuoneiston – ja aina päädytte onnistuneeseen ratkaisuun.

ASUNTO OY RAKUUNA

ASUNTO OY KORNETTI

ASUNTO OY RATSUMIES

ASUNTO OY RUSTHOLLI

Seuraaviin rakennusvaiheisiin Asunto Oy KORNETTIIN, Asunto Oy RATSUMIEHEN II rakennusvaiheeseen ja Asunto Oy RUSTHOLLIIN voitte merkitä huoneistoja POSTI-SÄÄSTOPANKISTA, Aurakatu 12, puh. 332 444.

Rakennustoimisto A. Puolimatka Oy

Eerikinkatu 6 b, puh. 335 111

KAWAI

KAWAI-pianot ja flyygelit ovat maailman suurimpiin kuuluvan japanilaisen K. KAWAI-pianotehtaan valmistettua. Kawai-pianoja myydään kaikkialla maailmassa, mutta erikoisesti Yhdysvalloissa ne ovat erittäin suosittuja. Kawai-pianot ovat hyvin korkealuok-kaista valmistettua, ja kuitenkin hinnaltaan huokeita.

KAWAI-PIANOT

	ohjehinnat	
	korkeus	himm.mah.
Junior	101 cm	2.300:–
SE-5	95 ”	3.200:–
NS-5	104 ”	3.500:–
CE-5	107 ”	3.550:–
K-35	132 ”	6.100:–

KAWAI-FLYYGELIT

m/350, pit. 150 cm, mah. himm.	7.100:–
m/500, pit. 175 cm, mah. himm.	9.500:–
m/650, pit. 204 cm, mah. himm.	12.000:–
m/750, pit. 224 cm, musta kiill.	13.500:–
m/800, pit. 278 cm, musta kiill.	25.500:–

10 vuoden takuu.

Myös vähittäismaksulla. – Eri korkoa.

MAAHANTUOJA:

VALTOLA OY

Turku: Linnankatu 26, Puhelin 12 313.
Helsinki: Annankatu 16, Vastap. Vanhaa kirkkoa. Puh. 601 097.
Tampere: Satamakatu 7, Puh. 29 319.

Kuvassa m/350

Suomen Turku
ÅBO. VAR STAD

N:o 3 – 1968

TURKU – meren kaupunki
ÅBO – staden vid havet

Merkittävin ja arvokkain tapa osoittaa kunnioitusta ja arvontantoa omalle kotikaupungille on se joka-päiväinen arkinen työ, jonka me itsekin omalla paikallamme teemme tavoitteena entistä paremmat tulokset niin hyvin hallinnossa, elinkeinoelämässä kuin kulttuuritoiminnoissakin. Tämä ei kuitenkaan vähennä sen merkitystä, että me määrääjain pysähdymme ja tarkas-telemme, miten tämä kaupunki on tänne luonnoniha-naan paikkaan meren ja joen yhtymäkohtaan syntynyt, mikä on sen merkitys ja tehtävä suomalaisessa yhteis-kunnassa, miten se on rakentunut, miten sen arvok-kaat perinteet ovat vuosisatojen mittaan syntyneet ja mitkä ovat sen tulevaisuuden näkymät. Tällaista yleistä tarkastelua ja kotikaupungin tuntemisen lisäämistä pal-velevat vuosittain järjestettävät Turun oman päivän eri-laatuiset tapahtumat.

Turku on meren tytär. Tänne kauniin saariston suo-jaamiin edullisiin satamapaikkoihin purjehtivat laivat ja täältä ne lähtivät matkoilleen jo vuosituhat sitten, me-ren ja Aurajoen yhtymäkohdasta. Laivat ovat muuttu-neet, miehistöt ovat muuttuneet, tehokkuus on muut-tunut, mutta tänäkin päivänä merenkulku ja purjehtimi-nen kuuluvat kaupungin jokapäiväiseen elämään. Yh-teydet meren yli, palveluvalmis satamamme ja vapaa-varastomme ovat tekemässä mahdolliseksi yhä laajen-tuvaa tuontia ja vientiä. Ne ovat myös merkinneet mo-nien satojen tuhansien matkustajien kulun tämän sata-man kautta vuosittain.

Vi kan konstatera, att i vår växande och kraftigt byggande stad utvecklas de mest mångskiftande livs-områden inflätade i varandra och stödande varandra. I de mest varierande avseenden spelar havet i bruset av vår tids händelser en synnerligen central roll.

Åbo är havets dotter. Hit till våra, av den vackra skärgården skyddade, gynnsamma hamnplatser seg lade skeppen in, och härifrån, där Aura å förenar sig med havet, lade de ut på sina färder redan för ett årtusende sedan. Skeppen har ändrats, besättningarna har skiftat och effektiviteten har blivit en annan, men också i vår tid hör sjöfart och navigering till stadens vardagsliv. Kontakterna över havet, vår tjänstfärdiga hamn och vårt frilager håller på att möjliggöra en allt mera omfattande import och export och har betytt en genomfart av hundratalstusens passagerare årligen genom vår hamn.

Turku on ollut kautta vuosisatojen maamme porttina suureen maailmaan ja yhä edelleen se esittää tässä

mieleissä merkittävää asemaa. Turun luonne kansain-välisenä kaupunkina on eräs kaupungin omimpia ja eri-koisimpia piirteitä, joka erottaa sen ratkaisevalla ta-valla useimmista muista maamme keskuksista.

Turun asutuksen kehitystä ohjattaessa on paljon pu-huttu siitä, kuinka merelle avautuva kaupunki on mei-dän kaikkien sydäntä lähellä. Kasvava väestömme, jo-ka edellyttää vuosittain noin 2.000–2.500 uuden asun-non rakentamista, tulee merkittävältä osaltaan sijoitu-maan seuduille meren välittömään yhteyteen.

Meri on antanut erikoisesti Turulle mahdollisuudet käyttää hyväksi Turun saaristoa, joka on mainittu maail-man kauneimmaksi ja erääksi sen suurimmista. Me tun-nemme ja tiedämme saariston ihmeellisyyden vaikkapa vain niiltä matkoiltaamme, joita olemme suorittaneet Tukholmaan ja Tukholmasta takaisin suurilla, nykyaikai-silla laivoilla ja autolautoilla. Saaristo on myös annanut meille mahdollisuudet perhujedusmatkoihin ja virkistyk-seen saaristomajailloilla.

Kunnallinen hallinto on pyrkinyt sataman jatkuvaan kehittämiseen ja monipuolistamiseen ja sen palvelu-tason korottamiseen. Naantalina ja Turun satama-aitai-den yhteydessä me olemme satama-alueen äärellä, joka on maamme suurin ja palvelultaan monipuolisin. Tä-nään viihittävä sataman virastotalo tulee tässä suhteessa lisäämään sataman ja sen yhteydessä olevien vi-ranomaisen toimintamahdollisuuksia.

Siitä, että Turku on meren kaupunki, seuraa, että Turku on myös maassamme merkittävä laivanrakennuk-sen keskus. Yhteydellä voimme puhua telakoistamme, jotka ovat hyvin johdettuja, teknillisesti korkeatasoisia, ja joiden henkilökunnan ammattitaito perinteellisesti edustaa korkeinta mahdollista tasoa. Olen vakuuttunut siitä, että meren kaupungissamme laivanrakennustyö tulee edelleen voimakkaasti kehittymään ja että se tulee säilyttämään keskeisen sijansa elinkeinoelämämme monitahoisessa kentässä.

Meillä on Turussa merivoimien laivastoasema. Kau-punki on merenkulkuun liittyvän opetustoiminnan eräs valtakunnallinen keskus. Suomen Joutsen ja Sign ovat jo sulautuneet kaupunkikuvaan, jota sävyttävät Auran ja merenlahtien ympärillä kesäiseen aikaan myös tu-hannet veneet.

Näin voimme todeta, että Turku korostaa asemaansa nimenomaan meren kaupungina.

Vainö J. Leino

Suomalaisuusliike Turussa 1880-luvulla

IV

Lönnrot-juhlat

Turun Suomalaisen Seuran 1880-luvun sihteeri Abr. Nyssönen on laatinut kiintoisan "kertomuksen siitä juhlasta, joka nykyään Suomen suurimman miehen, Elias Lönnrothin kunniaksi vietettiin Turussa huhtikuun 17 p. 1882.

Phoenixissa pidettyyn juhlaan oli sen järjestäjä Turun kaupunki pyytänyt mukaan Suomalaisen Seuran. Väkeä oli saapunut "ylemmistä ja alemmista säädystä" ahinkoon asti. Viheriäisten ansarikukkasten ympäröimä Lönnrothin rintakuva oli sepelöity ja sen alla nähtiin kultakoristeinen kanteleen kuva, yläpuolella taas punaisista ja valkoisista ruusuista "taiten laadittu" vuosisiluvut 1802 ja 1882. Johtosointon jälkeen rovasti Warelius piti liikututtua puheen, joka päättyi huudahdukseen: "Eläkön Elias Lönnrot! Kuuntelkaa, että eivät kuitenkaan yhtyneet huutoon. Sitten lauloivat "ruotsalaisen sivistyksen ystävä" laulut "En tiedä mistään lienee", ja "Voi minua poikaurkkaa", jotka "laulut siinä tilaisuudessa tekivät kuuliaan – ainakin allekirjoittaneeseen – saman vaikutuksen, kuin jos jouluna laulettaisiin juhlahireksi "Ah suru suur". Ilallisen aikana "toht. Hahl astui puheasemalle ja esitti ruotsiksi elävästi – maljan, mikä innokasten eläkön-huutojen ohessa tyhjennettiin" ja päälle laulettiin "Suomis sång" y.m. samalla kielellä. Tri Jahnsson piti "pönteven ja kelseän puheen suomalaisesta kirjallisuudesta, jolle pohjan on luonut Elias Lönnrot ja lopetti huudahdukseen "Eläkön suomalainen kirjallisuus". Eläkön huudettua ja maljan tyhjennyttyä laulettiin Savolais-

ten laulu". Viimeisen puheen kohdisti past. Malmström ruotsiksi isänmaalle ja "sen perästä laulettiin "Wårt land".

3. 4. 1884 oli ruotsalaisen lyseon juhlasalissa harras Lönnrothin surujuhla, johon Kaarlo Kramsu oli kirjoittanut runon. Sen lausui maist. Sargren.

Lönnrothin nimeen liittyvistä juhlista oli Kupittaan ravintolaan 28. 2. 1885 järjestetty Kalevalan 50-vuotismuistotilaisuus mielinpainuva. Lönnrothin rintakuva oli kukkien keskellä nytkin ja sen yllä kuitahelmilla hohdava kantele. Pataljoonan soittokunta avasi illan juhlarissilla ja juhlapuheen piti maist. A. E. Skogberg. Maamme-laulu laulettiin yhteisesti. "Hetkisen kuluttua avattiin tilapäinen näyttämö, joka oli laadittu puhelavan vastaiselle seinälle ja jossa nähtiin Väinämöinen kantelela soittamassa. Toisessa kuvauksessa näytettiin, kuinka Väinämöinen tiedustele Untamolta kadonnutta morsiantaan. Molemmat kuvaukset, kun miellyttivät katsojia, näytettiin kahden kolmeen kertaan", kertoivat pöytäkirjat, joista myös selviää, että tilaisuudessa oli paljon kuoro-ohjelmaa ja väkeä n. 200 henkeä.

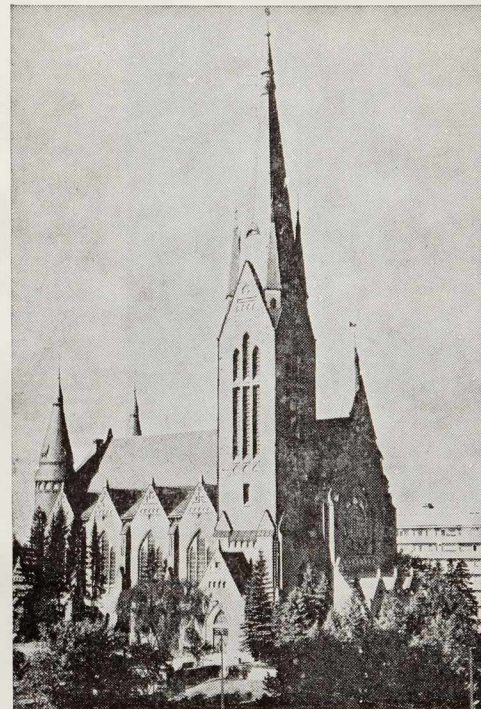
Lönnrot-juhlat v. 1883 Kaupunginhuoneella ja v. 1889 Phoenixissa olivat huolella valmistetut. Koriste-luon pantiin erikoista huomiota. V:n 1888 juhlassa oli ohjelmansuorittajana mm. Turun Soittanollisen Seuran orkesteri, joka muun ohella soitti "herra Pahlmanin yhteensovit-tam kantsalaulut ja niin tuntehkaasti ja sointuisasti, että ne kerrassaan riamastuttivat suomalaisen kuulian rintaa". Maist. Ekman johti naistrien ja sekaköörin laulanta. Kuultiin mm. "Nouse riennä suomen

kieli", joka "teki syvän, juhllaisen vaikutuksen". Vuoden 1889 juhlassa oli paljon draamallista, mm. kolme kuvaelmaa: Suometar laskemassa seppelettä Lönnrothin kuvalle Suomen muinaissankarien läsnäollessa, toisena Kullervo ja vihdoin "ankaraa käärmeenpiston loitmitta" Kalevalan mukaan. "Nti Westerling lauloi pöntevasti Ahlqvistin muistovärsyt Lönnrotille sekä "Sjöstrandin Kullervon" ja nti Grönsten "Weijensä surmaajan" nais- ja miesäänellä." Runsaasti oli kuorolaulua, ja ensi kerran oli juhaesitelmän pito uskottu naiselle: nti Hertz esitelmöi "Äidin rakkaudesta ja asemasta Kalevalassa".

Muita juhlia

Y. S. Yrjö-Koskisen persoona oli suuresti arvostettu. Vähintään "telegrammi" lähetettiin hänelle Yrjö-päivänä 23. 4., mutta useasti Turun Suomalainen Seura kokoontui tuona päivänä ohjelmalliseen tilaisuuteen. Merkittävimpiin tällaisiin juhlahetkiin kuuluvat Teatterihuoneella v. 1884 pidetyt "iltahuvi", jolloin täysilukuiselle yleisölle esitettiin liively "Komunisti" ja Aleksis Kiven "Yö ja päivä". Juuri Teatterin "virvoitus" ja Kupittaan ravintola vaihtelivat Yrjö-päivän juhla-paikkoina.

Viimeainittuissa huoneistoissa olivat myös maalisuinen rekretien päättäjät v. 1889. Muidenkin retkien jälkeen oli illanvietto, mutta tästä tilaisuudesta on pöytäkirjoihin merkitty erikoisnäkymänä, että kaksi kansallispukuista lauloi ja kolmas kantelella säesti Kalevalaa. Esityksestä todetaan: "Täällä Turus-

1880-luvun lopulla taitui Turun Suomalainen Seura pönteästi "uuden kirkon" — Mikaelinkirkon — paikkakäsymykseen. Tämän "helmälapsen" onnellisessa sijoittautumisessa Turun kuvaan seurallo on ollut merkittävä osuus.

sa tuskin koskaan lienee sellaista ollut nähtävänä ja kuuluttavana." Oli muutakin uudenuutukaista: "Viulunsoittaja ja joukko naamoitettuja henkilöitä esitti äskeisiä tapauksia ja sanomalehtiä" — osallistuvaa teatteria siis jo silloin. Vieläpä oli "kaksi näytäntöä tintamarekriteatteria, jota moniki läsnä olla lienee ensi kerran nähnyt ja josta voitiin sanoa "herkut viimeisenä", sillä niin kovin se omituisella koomillisuudellaan katsojia nauratti".

Sakari Topeliuksen 70-vuotista syntymäpäivää vietettiin ruotsalaisen lyseon juhlasalissa molempien kieliryhmien juhlassa jalossa yhteis-ymärryksessä. N. 600-aan nouseva juhlayäki näki taaskin valtavan koristelun. Takaseinällä oli kuusien ja köynnöksen ympäröimä rintakuva, jonka yläpuolella lyyrien ja tähtien alla kuultokuvana kirjaimet Z. T. ja vuosisiluvut 1818–1888. Kuusissa kierteli paperiliukuja, joissa oli suomeksikin säkeitä, kuten "Laps Suomen älä vaihda pois Sun maata ihanaa" ja "Jos minne tiesi ol-

kohon Niin juures synnyinmaassan oli". Kapellimestari M. Forsström johti pataljoonan soittokuntaa, samoin sekaköörä, joka lauloi suomeksi ja ruotsiksi. Tri Jahnsson puhui suomeksi, ruotsiksi maist. Ilmoni, joka myös lausui runot "Min mor" ja "Finlands namn". Vastavaroisesti neiti M. Reijonen luki sadun "Tähtisilmä". Suomenmieliset menivät vielä omalle klubilleen illanviettoon, jolloin syötiin yhteinen "iltanen" ja juotiin Topeliuksen malja maist. Borgin sanojen saattelemana. "Tämän seuralaisen juhla-iltaman hapaisuutta lisäsi vielä illan kuudessa raikas naislaulu, soitto ja lopuksi tanssia."

Taiteiden vaalinta

Turun Suomalainen Seura ei otanut helsinkiläisen veljesseuran tavoin erityiseen vaalintaansa taiteiden asiaa 1880-luvulla. N.s. soittoilmatkin joulukuussa v. 1885 jäivät pariin yrityksenä ja ne olivat selos-

tuksen mukaan "yhtä hapuisia kuin yksinkertaisiakin. Viime iltamassa pyörittiin joku ote piiritanssiäki." Kymmenluvun jälkipuoliskolla on juhlien musiikkiohjelma tosin vireästi sävyttävää, mutta pysyväisluontoiseksi omaksi yhtymäksi tuolloin syntyy vain oma sekakuoro. Kuva-taiteiden harrastamisesta ei ole min-käänlaista merkintää pöytäkirjoissa.

Teatterin kiinnitettiin määrätyn-laista huomiota, mutta ilmeistä on, että Turun Suomalaisen Yksityis-lyseon ja sen seuraajan klassiillisen lyseon oppilaat ovat näytelleet ne harvat näytelmät, jotka seuran tilai-suuksissa nähtiin, ja ratkaisevasti avustaneet kuvaelmassakin. Berg-bomin teatteria kyllä tuettiin ke-räyksiin ja arpajaisinkin ja kerran kutsuttiin Suomalaisen Teatterin jä-senä seuran vieraksi. Tämä tapah-tui marraskuun 1. päivänä 1886. Juhlavieraana oli n. m. tri Kaarlo Bergbom. Maisteri K. Vehanen oli valinnut esitelmän aiheeksi kan-sainvälistä kirjoitusmuodot ja koh-telaisuuden osoitukset ja tri A. W. Jahnsson piti maljapuheen ensinnä "Suomalaiselle Teatterille ja sen nerokkaalle perustajalle ja johtajal-le, toht. Bergbomille" ja myöhem-min toisen "saman teatterin van-himmille, alusta alkaen siinä olleille jäsenille, joista oli läsnä herras rouva Aspegren". Vierailu muuten sai jälkinäytöksen, sillä kokouk-sessa kuukausta myöhemmin Vehanen ilmoitti pitävänsä ensimmäise-nä ehtona, että "Seuran jäsenet noudattavat siivousta ja säännöllisyyttä, miten sivistyneen ihmisen tulee" ja ehdotti muistutusta "hy-vää järjestyssä loukannelle". Aika-kirjoihin ei o.s. merkitty, mistä ol-keastaan oli kysymys, eikä sitäsen, saiko kukaan muistutusta. Kokous näet jäi "jutun mietittäväksi", ei-vätkä pöytäkirja asiaa sen koom-min koskettele.

Tässä yhteydessä sopinee maini-ta, että samankaltaisia välikohtauk-sia on muulloinkin sattunut, koska-pä kerrankin tyrmättiin alle juhlan-pidosta Sositeetissa, kun epäiltiin, että kaikki juhlaan tulevat eivät käyttäytyä soveliaasti ja ruotsiki-liset saavat siitä aihetta pilkante-koon. Onpa äskensanontaan lisäksi eräs toinen tapaus oikein kirjattu-kun, kuten selviää kokouksen pöytä-kirjasta 14. 2. 1885. Tuolloin päätti seura toimeenpanna Kalevalan 50-vuohlan 28. 2. Sitten todetaan: "Yh-teishengen vuoksi olisi ehkä ter-veellistä pitää seuroja myös naisten kanssa" n.k. Ilamia, joihin kutsuttaisiin naissuomalainen seura ja lauluseura". Olsi kuitenkin huoh-ehdittava kontrollista, esim. Kaup-pagillen tapaan pitämällä vieraskir-jaa, johon kaikki panisivat nimensä. "Jos joku sitte tuo huonomaineisen henkilön myötänsä, niin on hän siitä itse vastuullainen".

Aatteita ja aloitteita

Vuodenvaihteessa käsitteli Turun Suomalainen Seura valtuusmiesvaaleja, joihin nimettiin ehdokkaita — harvoin oma suomenkielisiä, useim-min suomenkielisiä myötätuntoisia

SUOMEN
TURKU

ÅBO,
VÅR STAD

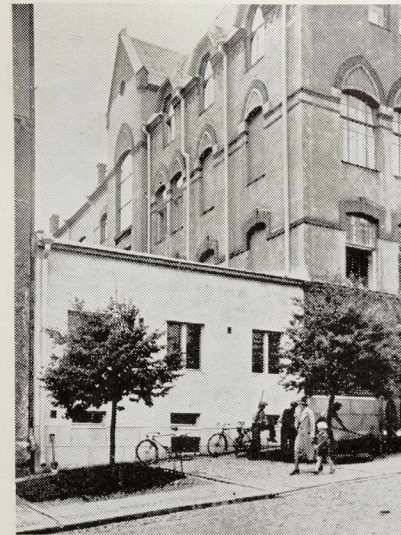
Päätoimittaja — Chefredaktör: Erkki Vuori, puh. — tel. 19 575
Toimitussihteeri — Redaktionssekreterare: Heimo Kallio, puh. — tel. 16 211
Ilmoituspäällikkö — Annonschef: Paavo Suominen, puh. — tel. 11 859
Taloudenhoitaja — Ekonomichef: Risto Laine, puh. — tel. 11 333 klo 9–15
Levikköpäällikkö — Distributionschef: Niilo Pihlanto, puh. — tel. 334 410
Toimituskunta — Redaktionsråd: Tarja Flemming, Eino Lehtinen, Arvo Suominen, Meta Torvalds
Toimitus — Redaktion: Yliopistonk. — Universitetstg. 29 a, puh. — tel. 16 211

ruotsinkielisiä. Lausui pa puheenjohtaja Jahnsson seuran ensimmäisenä toimintasyksynä 1880 mielipahansa vaalien tuloksesta ja toivoi, ettei seura valehiin kajoaisi, koska sen voimat ovat vielä liian heikot. Lista kuitenkin aina laadittiin. Esim. v. 1882, kun eräät taas olivat sitä mieltä, ettei koko puuha kannata, voitti maist. Vehasen mielipide, että yrittää pitää. Silloiseen ehdokaslajaan asetettiin viisi kauppiasta, neljä hovioikeuden virkamista ja kateetti, kansakouluntarkastaja, kultaseppä, filtohti, ja reivi. Kun v. 1886 rohkeasti asetettiin ehdokkaiksi runsaasti suomenmielisiä, kirjoitti Abo Tidning, "ettei he muka niin tyhmiä ole, että antaisivat yhädenkään suomenmielisen tulla valtuustoon valituksi". Toivottomalta tuntuva kamppailu kuitenkin jatkui.

Helppompaa oli saada suomenmielisten edustus "kirjokilisekokukseseen, jossa äänet luetaan miehuun (nu mukan)". V. 1883 oli erittäin tärkeänä päästä mukana sillä silloin päätettiin uuden kirkon rakentamiseen (Mikaelinkirkko). Valtuusto oli lahjoittanut Puukujakadun — nyky. Pitokadun — päässä sijaitsevan tontin, mutta kirkkoneuvosto ehdotti Lindin koulun tonttia. Seuran mielestä tällainen kannanotto oli aivan sopimatonta, kun aivan uusi koulurakennus olisi purettava ja lisätilatonta kukaan kantaa, joka oli: joskin valtuuston ehdottama tontti oli "vähän enemmän syrjällä", oli siinä täydellinen kalliopeustus, "jota paitse kirkolle käytäisiin suureksi osaksi pitkin leveätä puulla istutettua puukujakatua". Sinnehän kirkko sitten sijoittui.

Pöytäkirjoja selailtaessa tulee esiin monenlaisia asioita. Lokakuussa 1880 käsiteltiin uuden Suometaren tukemista, koska se seuraavan vuoden alusta ilmestyy kuusi-päiväisenä, ja Suomen Kuvalleiden auttamista, koska se muuten "päättävänsä vuoden lopulla". Marraskuussa on jo esillä oman turkulaisen sanomalehden perustaminen, toimittajana maist. Borg. Joulukuussa samana vuonna kukaan ei ollut tarjolla Aura-lehden "taukasmieslistä", oli keskusteltu "enemmän väkistä", kun piti auttaa myös Morgonbladetta. Joulukuun toisessa kokouksessa tri Jahnsson piti Morgonbladeten tukemista välttämättömänä, kun n.s. liberaalinen ohjelma oli tehty ruotsimielisten taholla. Morgonbladeten tehtävänä on "valaista ihmisen kavalan ohjelman merkitystä" ja se onkin tehtävänsä oivallisesti toiminut. Lista pantiinkin esille.

Jo tammikuussa 1881 saatiin taas Helsingistä, tällä kertaa Oskari Wilhon allekirjoittama lista, "jossa luvat uuttu ulosantantansa pilalehteä, nimeltä Pikkakirves". Tämän listan kohtalosta ei kerrota, mutta kun tiedetään, että Aura-lehden asioihin palattiin alituisen 1880-luvun kokouksissa siksi, että sen kustannustalousta horjui, ei ole luultavaa, että pilalehti erityistä apua sai. Olihan kanta otettava kymmenluvun puolimaisa "Valvojankin" kohdalla "tilaajain vähydestä ja siitä seuraavan sen nykyisen tukalan olemassaolon vuoksi". Kaikki kerrottu toiminta päivä- ja aikakauslehtien pysäyttämiseksi tähtäsi tietenkin ennakkoaikeeseen kielten viljeilyn edistämiseen. Kun kielikysymykistä seuran piirissä keskusteltiin, kohdistui päähuomio seuraaviin kolmeen seikkaan: kaikkialla olisi puhuttava suomea, olisi opittava suomen kielen oikeinkirjoitus ja olisi saatava luoduksi kunnollinen Suomen lakikiehi.

Turun Suomalaisen Seuran "helsmalapsi" oli 1880-luvulla "naiskoulu". 1900-luvun ensi kymmenellä Turun Tyttökoulu vihdoin sai Arakadun 16:teen oman talon, myöhemmin pihalle päin suunnattuvan lisäsiivenkin.

V. 1881 vastustettiin Kouluylihallituksen ehdotusta, että suomenkieliset koulut jäisivät edelleen yksityisiksi "riittävä valtionapua nauttivina", ja kannatettiin niiden tukemista valtion kouluiksi. Pian sen jälkeen päätettiin kerätä varoja luonnontieteellisten ja historiallisten opetuksen välikappalten hankkimiseksi Turun Suomalaiselle Yksityisylle. Seuraavana vuonna puolettiin talollisten Brusilan ja Wärrin valtiopäiväaloitetta suomenkielisen naiskoulun perustamiseksi Turkuun ja asetettiin toimikunta tutkimaan toteutamista selvittämään. Toiminta oli yhtä ripeää, kuin v. 1879 lyseon perustamishankkeessa, sillä jo syyskuun jälkipuoliskolla v. 1881 tyttökoulu aloitti toimintansa. Ikävää vai oli, huokaa pöytäkirjanpöytä, että koulun avauspäivä oli markkinapäivä, jolloin käsitöilyläiset eivät voineet osallistua Kupittaanle tunteittuihin avauspäiväillisiin. "Naiskoulun" oli muuten koko 1880-luvun

seuran hellässä huollossa. Sen hyväksi pidettiin arpaajaisia ja iltamia ja v. 1889 päätettiin tämän "pahoin velkaantuneen helmälapsen hyväksi vyöryttää lompalloja": jokaisen seuran jäsenen oli hankittava "naiskoulua kannattavaan yhdistykseen" jäseneksi viisi jäsentä (jäsenmaksu 1 mk, naiden taas kunkin viisi jäsentä ja niin edelleen).

V. 1882 ehdotettiin, että kunta kustantaisi "kansliahuoneuksen", jossa papit ja kirkkoväärät olisivat tavattavissa määrätunteina, sekä erillisen huoneen viikimistä, ristimistä yms. varten. Kirjokiliseen palkkajärjestelyynkin puututtiin täsmällisesti: tuomiorovastille palkanlisää virkatulo, apulaisen palkka 1200 mkusta 2000 mk:aan ja lukkarin palkka 1500 mk lakkautettava ja sijalle kaksi vaihtemistaria 1000 mk. Viimeinaiintuun oli perusteluna: Kirjokomusikkia varten olivat jo "ammattivirat auenneet". Keväällä 1883 todetaan, että sunnuntaioukoulut ovat tarkoitustaan vastaamattomia, sillä niiden johtaja ei ole sovelias tehtävänsä ja opettajat "liiaksi lapsia", jotta he voisivat hoitaa kunninpitä. Valtuustolle sen vuoksi esitettiin, että nämä koulut saatettaisiin paremmalle kannalle. Esitykseen valtuusto vastasi, että asiat eivät kuulu sille. Varmaan ne saivat sittemmin oikean osoitteen, koska kirjokiliseen asioihin vielä myöhemminkin puututaan. V. 1887 nätti keskustellaan siitä, että jumalanpalvelusten alkaminen olisi siirrettävä tunteita myöhemmäksi ja siten alkamaan klo 9 p.p. ja klo 4 p.p. Esityksen tekoon päätettiin pyrkiä työväen-

yhdistystä, jolloin aloitteella on ehkä parempi menestys. Tukeyoot asiaa myös raittisyhdistykseltä.

Keskusteluaiheina ovat olleet käsiteltävänä olevalla vuosikymmenellä verojärin perusteet, naisten ottaminen seuran jäseniksi (heillä oli jo oma seuras), viljailu, Turun Työväenyhdistyksen rakennushastoon kartuttaminen y.m. Erityisen kiintoisa on keskustelu, joka selviää kokouksen 17. 3. 1888 pöytäkirjasta:

"Majstriraatti on laatinut ehdotuksen, että Kupittaan puistoon laitetisiin tiuvin tapaisia huvituksia työkasaa varten. Työväenyhdistys on sitä vastustanut. Asia on tärkeä, ja voitaisiin siis meki ottaa se keskusteltavaksi."

Keskustelussa todettiin Kupittaan soveltumattomuus, kun se on "maaperältään alhainen ja kostias, asemaltaan syrjäinen, eikä lähellä merta j.n.e.". Vartiouurtoakin esitettiin, mutta epäiltiin, luottaisivatko majestraatin toimenpiteet loivuttua hyötyä tahi ei". Asia lykättiin johtokunnalle, jonka mielipide kuultiin kokouksessa 28. 4. 1888: "— — ja oli senki mielestä ollut Kupittaa sopimaton kansan huvipaikaksi, mutta Vartiavuori eli Huomiomäki, jota oli jalansyinen käyty katsomassa, oli katsottu varsin sopivaksi". Päätettiin pyrkiä työväenyhdistystä ajamaan asiaa.

Erikoisvuosi 1899

Tammikuussa 1899 otettiin esille Turun Suomalaisen Seuran ja Turun Suomalaisen Klubin keskinäiset suhteet. Johtokunnan kanta oli, että seuran toimintaa, vaikka se oli alkanut kitua, tuli jatkaa, mutta seura itse kuitenkin päättäkään, pidetäänkö helmikuun 5 päivänä vuosijuhla vai seuran hautajaiset. Maist. Hagnfors piti seuran lakkauttamista yhdistymistä klubin soveliaana. Tri af Ursin oli myös yhden yhdistyksen kannalla, mutta niin, että klubi yhtyy seuraan, "joka astuisi uuteen eloon". Asiasta syntyi vallan riitaisen Ursin m.m. kysyi: "Luuleeko klubi sitten elävänsä, jos siitä kaikki käsitöilyläiset ja monta muutaikin erka-nevat?" Kun kokous jatkui myöhälle kielis puheenjohtajia vihdoin enenemat puheenvuorot ja kysyi: "Annettaanko seuran elää vai kuolla?" Siihen vastattiin yksimielisesti: "Ei anneta kuolla."

Helmikuun vuosikokouksessa valittiin seuran puheenjohtajaksi tri Nils Robert af Ursin. Hän kosketeli ensi puheessaan kokouksessa 10. 2. suomalaisuuden hyväksi tehtävää työtä ja sanoi luottavansa jäseniin, "että he myöskin panevat rakautensa ja hyvien tahtonsa tämän yhteisen ja kaikin asian eteen". Tri Jahnsson ehdotti samassa kokouksessa kirjallisuusestielimen järjestämistä, mutta "herra Pettersson piti senlaiset tarpeettomiksi — —, koska Seuran kokoukset eivät ole mitään rippikoulu". Muistiin on merkittävä, että Ursin jo tällä kokouksessa pyysi miettimään seuran

sääntöjen tarkistamista, asiaa, josta oli tuleva vuoden suuri riita.

Uusi puheenjohtaja oli saanut johtokunnan puolelleen ehdotuksellisen sääntöjen muutoksiksi, joista tärkeimmät olivat johtokunnan valinnan lisääminen ja alle 21-vuotiaitten jättäminen äänivaltaisuudesta seuran kokouksissa. Sääntöjenmuutos tuli ensikäsitellyyn 20. 4. 1899. Uusi puheenjohtaja sai aikaan päätöksen, että määrätty pykäliä muutetaan tyrmäten siten vastapuolen, joka tri Jahnssonin johdolla ehdotti pöydällepanoa.

4. 5. puhkesi myrsky. Eräitä puheenvuoroja:

Westerling: Sääntöjen muutosta ei tarvita.

Ursin: On jo tehty päätös, että ne korataan.

Jahnsson: Tyhmä päätös voidaan kumota.

Kun Ursin ilmoitti, ettei salli puheenvuoroja muuten kuin sääntöjen korjaamisesta, pani Jahnsson "jyrkistämisen jyrkimmän vastalauseen", johon Sonck yhtyi. Myös Melander ihmetteli, että puheenjohtaja oli ottanut sellaisen vallan, jota hän ei ole ennen nähnyt. Ursinin pysyessä kannallaan poistuivat Westerling ja Jahnsson vastalauseeksi kokouksesta. Hertzberg esitti liian hätäisen päätöksen tarkistamista ja laki-miehen lausunnon pyytämistä. Mielletä aina vain ärtäytyä. Kun Ursin huusi Hertzbergille erään tämän käyttämän puheenvuoron jälkeen: "Se on valhe", panivat Hertzberg, Sonck ja Almberg vastalauseensa puheenjohtajan käyttäytymistä vastaan. Melander lisäsi tähän kumomuksensa siitä häilystä, jota puheenjohtaja on osoittanut, kun näin tärkeä asia otettiin esille pääsiikireiden aikaan.

Yksityiskohtaisessa käsitelyssä kiidettiin noitten jäsenten asiassa ja lopulta vastoin puheenjohtajan mieltä, pyyhittiin muutosehdotuksesta pois kohta, joka kieltäisi alle 21-vuotiaita äänestysioikeuden. Jatkokokouksessa 8. 5. keskeytettiin johtokunnan valtiapykälään, 5 §:ään, joka ehdotetussa muodossaan merkitsi Melanderin mielestä sitä, että "ollisimme aina johtokunnan orja, joka lopulta tuli murheillista". Ursin puolelta lopulta yksin kantaansa ja vihdoin saatiin aikaan päätös, että asetetaan erityinen sääntötoimikunta asiaa valmistelemaan. Toimikuntaan valittiin Ursin, Almberg, Melander, Westerling, Stadigh ja räätälimestari Jannson. Sen ehdottama sääntömuutos hyväksyttiin pienin muutoksin kokouksessa 5. 10. 1899.

Mutta keskinäinen luottamus oli saanut pahan kolauksen ja niin saatettiin joutua jopa "kilkeilleen". Niinpä toukokuun jatkokokouksessa Sonck pani vastalauseen omasta ja vaimonsa puolesta siksi, että huvitoimikunnakin puheenjohtajan toimiva tri Ursin oli kutsunut aviopuoliset toimikunnan kokoukseen eräänä päivänä klo 10 p.p., jolloin Sonck oli koulussa. Ursin totei suuvasti, että Sonck oli kutsunut kaivattua, ja kun hän ei tullut, ei puheenjohtaja mahda sille mitään.

Jälkiselvittelyä jatkui syksyllä. 2. 11. 99 pyysi lehti, Melander eroa varapuheenjohtajan toimesta ja johtokunnan jäsenyydestä, koska seuran mielipide eroaa hänen omakustantansa kannasta. Hänelle myönnettiin ero ja keskustelussa oli sellainenkin toteamus, että "Ursin asettaa kansanvaltaisuuden taatteen Seuran programmissa ensi sijaan ja suomalaisuuden taatteen toiseen sijaan", lehti. Melander päänsä. Vain.

Joulukuun 7 päivän 1899 kokouksessa, puheenjohtaja Ursin ilmoitti, että Hertzberg ja Sonck eivät käy johtokunnan kokouksissa. Heiltä on kysyttävä, eivätkö aikoaan käydä, jotta voidaan valita uudet. Kirjallisissa lausunnoissaan 8. 12. asianomaiset antoivat selityksensä. Sonck mainitsi olevansa varajäsen ja katsoo, että puheenjohtajan on hänen kutsuttava, kun varajäsenä tarvitaan. Ei ollut saanut tällaista kutsua. Hertzberg puolestaan sanoi, ettei ole ehtinyt, eikä aina pitänyt välttämättömänäkaan, kun on varajäseniä tarvittavissa. "Vaikka näyttäisi siltä kuin puheenjohtaja ei jostaista näistä toivoisi kokoukseen saapuvaksi — ylimysvaltaisuus voi mikä lie synyä". Lopuksi hän ilmoittaa muuttavansa vuodenvaihteessa paikkakunnalta, jolloin johtokuntaan valittaneen uusi jäsen.

Vuoden viimeisessä kokouksessa, aivan joulun kynnyksellä 22. 12. 99, muuttanut Jahnsson kirjottussarjan viimeinen kohde — ei riittäisikään enää ainakaan pöytäkirjoihin kirjatun. Siinä oli esillä kipeä kysymys: ehdotus toimintapiteiksi sen johdosta, että lyseoitien 1 k:lle ei enää oteta vapaapöytälaia. Asian käsittely lykättiin.

Kun erikoisvuodesta 1899 voi saada sen käsityksen, että Ursinin puheenjohtajuus on ollut vain eripärisuusi, todettakoon, ettei niin ole laita. Monella tavoin hän viereyttä toimintaa, kuten m.m. juhlaselostuksista selviää. Eritoten hän tähtäsi siihen, että Käsitöilyäisyhdistys ja Työväenyhdistys saataisiin samaan rintamaan Turun Suomalaisen Seuran kanssa suomalaisuuden ajamisessa. Suomalaisen Seuran ehdottamana Työväenyhdistys v. 1890 lopulta puolelta asettikin edustajansa yhteistoimikuntaan, jossa olivat työväen puolesta mukana Ursin, kiestievari J. Mild ja puseppä J. Lehtinen. Se käsittelisi valtuutuesvavaleja ja muita asioita, joissa yhteistyötä tarvitaan.

I HISSEN

— Det är tur att människan inte har svans, sade professor Olav Hömren varje gång han gick in i hissen till Svenska Klubben.

Som mången kan påminna sig var hissen på den tiden försedd med två smala svängdörrar med kraftig fjäder.

(Turkulaiskaskuja)

ETT REDERI I ÅBO

ULF BERGRING

När Åbo stad den 15 september traditionellt firade sin Åbo-dag — och denna gång i havets tecken — var det helt naturligt, att invånarnas blickar riktades mot de institutioner, företag och anläggningar inom staden, som är verksamma inom sjöfartsbranschen. I samband med Åbo-dagen anordnades en rad evenemang och utställningar, som anknyt till Åbo-dagens motto. Ett av dessa evenemang var en utställning av fartygsmodeller arrangerad av Ångfartygs Aktiebolaget Bore i Åbo Navigationskola. Utställningen väckte stort intresse såväl i press som radio och television — samt icke minst som ett vallfärds mål för åtskilliga sjöfartsintresserade åbabor.

De fartygsmodeller, som utställdes, ompände Bore-bolagets flotta ända från grundandet år 1897 och den redan följande år levererade första passagerarångaren s/s Bore fram till roll/on-roll/off-lastmotorfartyget Bore V av år 1968. En hel del historiska fakta kunde allmänheten läsa på de tryckta förklaringar, som var uppställda på varje monter. Likaså har rederiets historik presenterats för den tidningsläsande allmänheten i samband med bolagets 70-årsjubileum våren 1967. Emellertid ställer sig helt säkert många åbabor i dag frågan: vad ägnar sig det anrika åborederiet Bore åt för närvarande och hurdana framtidsplaner hyser det?

Den egentliga rederiverksamheten började ju ursprungligen med passagerartrafik mellan Finland och Sverige som huvudsyftemål. Det är också från denna verksamhetsgren, som Bores mest betydande traditioner härrör, och inom vilken bolaget utfört en banbrytande gärning till förmån för landets passagerar- och varutrafik till Sverige.

Bore äger i dag tre passagerarfartyg, nämligen: flaggskeppet s/s Bore, den år 1952 levererade passagerarångaren av s.k. olympiatyp, s/s Bore III, och kryssningsfartyget s/s Kastelholm. Flaggskeppet ingår i den ansenliga flottan De Samseglande Rederierna Bore, FAA, Svea och Silja för närvarande sysselsätter i trafik mellan på finska sidan Helsingfors, Åbo och Pargas och på svenska sidan Skeppsbron och Västan i Stockholm samt Norrtälje. Fartyget seglar som nattbåt företrädesvis mellan Åbo och Stockholm, men dessutom under vissa perioder på linjen Helsingfors—Stockholm. I denna flotta ingår också s/s Bore III, som emellertid nu trafikerar mellan Mariehamn och Stock-

holm på den populära s.k. Ålandskryssen. Lilla s/s Kastelholm har lagts upp för vintern efter en livlig säsong med kryssningar från Helsingfors till Leningrad och Visby — och en grandios avslutning av trafiken såsom moderfartyg vid öppningsceremonierna i Saima kanal. Fartygets ruttplaner för sommaren 1969 är tillämpliga oklara. Utvecklingen inom passagerartrafiken, och speciellt inom kryssningstrafiken, går dock i en riktning, som knappast länge medger en lönsam trafik med fartyg av typ s/s Kastelholm. De ständigt stegrade kraven på snabbhet, komfort och turtäthet, som den växande passagerartrafiken mellan Finland och Sverige ställer, gör att man inom Borebolaget städe har planerna på en utbyggnad av tonnage för ögonen. Det faller sig därför helt naturligt om Borebolaget, sin egenskap av ett av landets ledande passagerarredier, inom en nära framtid kommer att utöka sin passagerarflotta. Speciellt bör då de berättigade kraven på modernare och snabbare enheter mellan landets huvudstad och Stockholm tillgodoses. Vid planerandet av nytt passagerarutrymme bör även beaktas den betydande ställning fartyg av fartyget, sådana som Silja-rederiet i dag har, innehar inom passagerarfarten. För övrigt bör här nämnas, att det blomstrande Silja-rederiet till tre lika delar ägs av Bore, FAA och Svea.

Passagerartrafiken är nägonting, som ligger Åbo-bornas hjärtan nära, och det är lätt för dem att följa med vad som händer på detta område. Det finns dock en annan huvudgren av Ångfartygs Aktiebolaget Bores rederiverksamhet, som speciellt under senare år vuxit och slagit sig fram till en position inom landets sjöfart. Det är självfallet då fråga om lasttrafi-

ken, för vilken Borebolaget nu förfogar över nio högmoderna lastfartyg. Utöver dessa egna enheter sysselsätter bolaget periodvis — beroende på behovet — ett tiertal tidsbelräktade fartyg, vilkas antal ibland varit uppe i fem, och sålunda givit rederiet ett betydande tillskott till transportkapaciteten.

Det är helt naturligt att Bores lastfartyg i huvudsak transporterar träförädlingsprodukter från Finland. På grund av träförädlingsindustrins lokalisering i landet anioer bolagets fartyg praktiskt taget alla hamnar av större betydelse för lasning av dessa produkter. Dessa varor lastas emellertid i relativt ringa utsträckning i de två mest betydande importnamnarna, nämligen Helsingfors och Åbo.

Ifråga om trafiken mellan Finland och Lübeck har Borebolaget gamla traditioner från före kriget att upprätthålla och linjen Finland—Lübeck återupptogs därefter år 1962 och har sedan dess energiskt upparbetats. Turtätheten är för närvarande en avseväg per vecka från Kotka. En helt ny linje för bolaget är trafiken från sydfinnska hamnar till Oslofjorden. På denna linje seglar Borebåtar var tionde dag. En mycket intressant företeelse är rederiets trafik på Nordfrankrike och speciellt Calais, där bolaget i samarbete med de lokala hamnmyndigheterna bygger en egen terminal för hela skalan av träförädlingsprodukter från Finland till Calais.

I detta sammanhang, även om det faller utom ramen för utvärderingen av linjerna, är det på sin plats att redogöra för en speciell utveckling, för vilken Bore gått i spetsen i Finland. Det är övergången från konventionell lasthantering, med lyft av godset över fartygets relling i genom luckorna, till ombordkörning av detta gods genom en stor port i fartygets akter med hjälp av lastbilar, traktorer, truckar eller motsvarande modern lasthanteringsmateriel. Två fartyg för detta ändamål har redan byggts nämligen: m/s Bore VI levererad hösten 1967 och m/s Bore V levererad våren 1968. Terminalen i Calais är speciellt planerad och byggd för roll/on-roll/off-lasthantering, dvs. godset lossas i Calais genom akterporten direkt in i ett magasin, från vilket det sedermera utleveras till resp. mottagare. På samma sätt har godset inlastats i Finland, och Calais-trafiken, som kommer att skötas av endera Bore V eller Bore VI, dirigeras turvis från Nordfinland och Sydfinland. Det är att märka, att terminalen i Calais är den första terminalen utomlands, som ett rederi självt på eget initiativ ställer till sina kunders förfogande.

Av de linjer, som bolaget bedriver, hör självfallet Englandslinjen till de viktigaste, då ju England hör till landets största handelspartners. Bores fartyg går regelbundet från Finland till hamnar i Bristolkanalen, dvs. Bristol, Newport, Cardiff, Port Talbot m.fl. Vidare samseglar bolaget med ett annat finskt rederi på Limehouse Wharf i Rochester, Thames, samt på en liten hamn längre norrut, som mellan Whitby.

Slutligen bedriver bolaget linjetrafik mellan Sydfinland och Göteborg. Denna linje har tilldragit sig speciell uppmärksamhet, emedan den har s.k. feeder- eller matarkaraktär. Bolaget har träffat en överenskommelse med Atlantic Container Line Ltd, som består av de stora internationella rederigrupperna Broströms, Transatlantic

och Wallenius i Sverige samt Holland—America-linjen i Holland, French Line i Frankrike och Cunard i England. Avtalet går ut på att trafiken mellan Finland och ACL:s skandinaviska huvudhamn Göteborg sköts av Borebolagets fartyg, emedan ACL:s egna fartyg av lönsamhetskäl icke går ända upp i Östersjön. Också denna linja är en moderna s.k. roll/on-roll/off-linje, dvs. med lastning och lossning i horisontalplanet i motsats till det s.k. lift/on-lift/off-systemet.

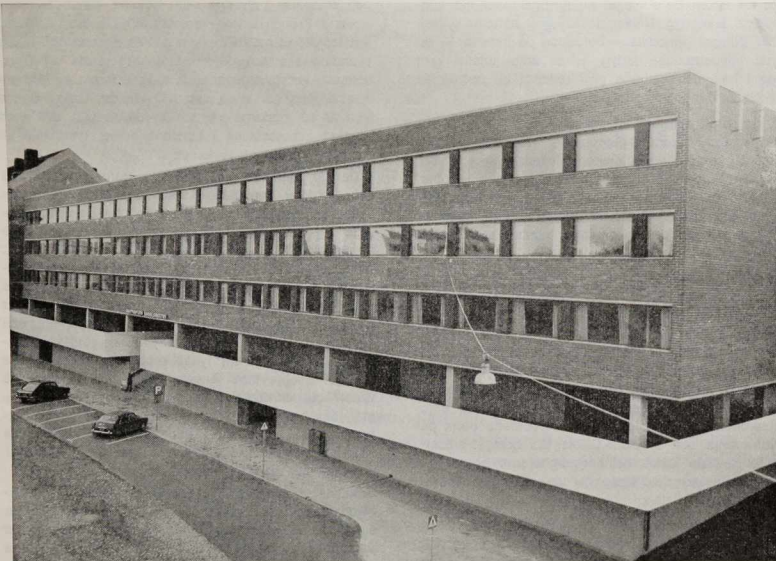
Det är klart att en utgående trafik från Finland också kräver hemgående laster för att lönsamheten skall kunna upprätthållas. På detta område specialiserade sig Borebolaget år 1962, då linjetrafiken ånyo påbörjades. Man gick in för en ren och snabb last: fabriksnya bilar. För detta ändamål specialkonstruerades den serie om 6 paragrafifartyg, av vilka m/s Bore VII:s leverans år 1963 var det första. Fartygen är nämligen icke blott konstruerade för papper och cellulosa utan även för fabriksnya bilar, som kors ombord, i stället för att lyftas ombord såsom tidigare skedde. Bilarna kors längs ramper upp på fartygets väderdäck och därifrån via andra ramper ner i lasttrummet, där dragbara bildäck manövrerats fram, då fartyget ställts om efter lossningen av de traditionella träförädlingsprodukterna. Systemet har många fördelar och praktiskt taget inga nackdelar.

Självfallet är också de två ovan nämnda specialfartygen, Bore V och Bore VI, synnerligen lämpade för biltransporter. Paragraffartygen kan lasta inemot 200 personbilar av mindre typ och de två senaste nybyggena kan med vissa specialarrangemang ta upp till ca 350—400 enheter.

Ett intensivt forsknings- och planeringsarbete pågår inom Borebolaget för att utrona vilken fartygstyp, som är den lämpligaste för morgondagens sjötransporter. Specialiseringen inom sjöfarten till och från Finland kräver fartyg, som medger roll/on-roll/off-lasthantering av enhetslaster och/eller containers, samtidigt som speciellt cellulosaexporten i dagens läge synbarligen bäst betjänas av fartyg med så stora lastluckor att lastutrymmet ser ut som en öppen skoas, varvid lasthanteringen dock sker enligt en moderniserad konventionell lift/on-lift/off-metod med 8 långa cellulosa i ett paket och lyft av ett eller flera paket per gång. Inom en nära framtid kommer beslut att fattas om vilken eller vilka fartygstyper, som skall ingå i det för bolagets vidareutveckling nödvändiga, kommande nybyggnadsprogrammet.

Inom Borebolaget är man ej heller främmande för tanken på s.k. "cross-trades", dvs. trafik mellan två främmande länder. Redan nu går m/s Hansa på 12.700 ton d.w. inom ramen för ett långtidsavtal mellan Kanada och England, och en vidareutveckling med eventuellt ännu större enheter planeras.

Sålda strävar Åbos äldsta rederi vidare mot det, som i dagens läge anses kunna leda till en gynnsam framtid för lasttrafiken: utökad, förnyat tonnage samt nya linjer och transportupdrag. Med ökande välstånd följer ett stigande intresse för resandet och därmed en ökning av resandefrekvensen mellan Finland och Sverige. Trots konkurrerande linjer och negativa åtgärder från statsmaktens sida kan framtidsutsikterna också för passagerartrafiken bedömas som icke ogynnsamma.

Maamme vanhin kauppaoppilaitos Turun Kauppaopisto on saanut uuden rakennuksen, jonka suojissa sen merkityksellinen opetustyö jatkuu entistä paremmissa olosuhteissa.

TURUN KAUPPAOPISTON ERÄITÄ KEHITYSPIIRTEITÄ

Turun Kauppaopisto on maamme vanhin kauppaoppilaitos, joka on suorittanut arvokasta uranuurtajan työtä kauppaopetuksen saralla. Syksyllä 1837 Turun Kauppaseura ja Turun suomalainen porvaristo, joita on pidettävä tämän oppilaitoksen perustajina, asettivat asiaa ajamaan toimikunnan, johon kuuluivat kauppaneuvos A. Kingelin sekä kauppiat N. P. Cajander, C. U. Grönberg ja J. E. Humelin. Tämän toimikunnan työn tuloksena ensimmäiset oppilaat lokakuun 7. päivänä 1839, avauspäivänä, kirjoitettiin koulun kirjoihin. Näin pantiin alulle maassamme kaupallinen koulutus, joka vaatimattomasta lähtökohdastaan on kasvanut nykyisiin mittasuhteisiinsa. Turun Kauppaopisto on uranuurtaja myös tyttöjen ja poikien yhteiskoulutuksen alalla. V. 1870 opisto avasi ovensa myös naisoppilaille, joita tällöin otettiin oppilaitokseen kymmenen. Ensimmäinen yhteiskou-

lu oppikoulualalla perustettiin Helsingin vasta 1873.

Merkittävää on, että monet Turun Kauppaopiston johtajista ovat 1800-luvulla olleet ulkomaalaisia. Sen tähden oppilaitos on saanut paljon vaikutteita Skandinaaviasta ja keski-Euroopasta, millä on ollut hedelmöittävä vaikutus myös maamme liike-elämään.

**Suomen Turulle
rehtori
EERO VASARA**

Turun Kauppaopisto toimi aluksi useita vuosikymmeniä kauppa-kouluna, vaikka siitä silloinkin toisinaan käytettiin opisto-nimitystä. V. 1880 oppilaitoksen nimi virallisesti muutettiin Turun Kauppaopistiksi (Handelsinstitutet i Åbo) ja sen ope-

tussuunnitelma uusittiin. V. 1884 silloin vahvistettiin uusi ohjesääntö. Joh-tuen 1800-luvun kieli- ja sivistys-oloista oppilaitos toimi yksinomaan ruotsinkielisenä, opetusta suomen-kielissä alettiin antaa vasta v. 1884. Suomenkielinen opisto-osasto pe-rustettiin niin myöhään kuin 1905. Se tapahtui Turun kaupunginvaltuus-ton aloitteesta ja päätöksen, vaikka-kin asiaa oli aikaisemmin tuloksetta ajettu yksitystien toimesta. V. 1935 perustettiin suomenkielinen ylioppi-laskuokka ja v. 1947 sen rinnakkais-laskuokka. Vv. 1946–51 toimi opistos-sa myös suomenkielinen jatkoluo-ka varsinaisten opistoluokkien tai yliopilasluokan kurssin suorittaneiden jatko-opintoja varten, mutta tämä luokka lakkautettiin Turun Kauppakorkeakoulun aloitettua toi-mintansa.

V. 1956 perustettiin ensimmäiset rinnakkaisluokat suomenkielisel-le keskiopulohjaiselle osastolle ja v.

1957 järjestettiin myynti- ja mainos-linja sekä suomen- että ruotsinkieliselle osastolle. V. 1959 liitettiin ruot-sinkielinen kauppaopisto opistoon Turun kaupunginvaltuuston toimesta. Ja syksyllä 1962 perustettiin ruot-sinkielinen yliopilasluokka. Samaan aikaan suomenkielinen osasto jaetiin yleiseen ja kieli- ja kirjenvaihto-oloihin.

Opiston laajeneminen v:sta 1956 v:een 1962 on ollut erittäin voimakasta. Luokkien lukumäärä v. 1955 oli kuusi, kun se vuodesta 1962 vuoteen 1968 on ollut viisitoista: kahdeksan suomen- ja kaksi ruot-sinkielistä varsinaista opistoluokkaa, kaksi suomenkielistä ja yksi ruot-sinkielinen yliopilasluokka ja kaksi ruotsinkielistä kauppaopistoluokkaa. Oppilasmäärä syyslukukauden alka-essa v. 1955 oli 202 ja v. 1962 551. Uusia oppilaita otettiin opistoi-keen v. 1955 139 ja v. 1962 334. Vv. 1956–64 on oppilaitokseen otetu uusia oppilaita 2 405 eli enem-män kuin vv. 1939–1955 ja noin 80 % sadan ensimmäisen toiminta-vuoden määrästä, mikä osaltaan kuvastaa laajenemista. On kuitenkin huomattava, että tuo laajenemi-nen ei ollut yksinomaan Turun Kauppaopiston erikoispiirre, vaan maan kauppaopetukselle luonteen-omainen ilmiö, mikä liittyy kauppal-listen ja muiden palvelusluokkien nopeaan kasvuun maassamme ja kaupallisen koulutuksen saaman ar-vostuksen lisääntymiseen.

Kouluhuoneistot

Turun Kauppaopisto on historian-sa aikana toiminut monissa huoneistoissa. Koulu aloitti toimintansa hovineuvos Langellin omistamassa talossa, joka sijaitsi Puutarha- ja Humalistonkadun kulmassa, paikalla, jolla nykyään Lounas-Suomen Meäläistalo sijaitsee. Koululla oli käytössään vuokrahoneisto, joka käsitti salin, 4 huonetta ja, niin kuin asiakirjoista ilmenee, osuuden lei-vintupaan, puuvajaan ja kellariin. Koska huoneisto oli epätarkoituk-senmukainen, koulu muutti jo v. 1841 toiseen huoneistoon, joka si-

jaitsi kauppaneuvos Kingelinin omistamassa talossa Yliopiston- ja Aninkaistenkadun kulmassa. Tässä huoneistossa koulu toimi kymmenen vuotta. Sen jälkeen koulutoimintaa harjoitettiin ajallisesti peräkkäin kolmessa historiallisesti huomatta-vassa kivilaissa. Ensimmäinen niistä oli vanhan Suurtorin varrella si-jaitseva ns. Tryggin talo, joka nykyään on ruotsalaisen lyseon hallus-sa. V. 1860 koulu muutti Itäisen Rantakadun varrella sijaitsevaan jo v. 1643 rakennettuun taloon, jonka koulun silloinen johtaja Carl Hamberg omisti. Tällä paikalla on nyt Rettigin palatsi. Kun Hamberg v. 1862 erosi toimestaan, koulu joutui muuttamaan Suomen Talousseuran kiinteistöön, joka sijaitsi Iso Hä-meenkatu 28:ssä. Sieltä vuokrattiin kolme huonetta ja puuvaja. Seuraava huoneisto oli ns. Richterin talos-sa, johon koulu muutti v. 1867. Tal-on nykyinen osoite on Yliopiston-katu 2.

Vihdoin v. 1886 koulu sai oman talon, mikä merkitsi laitokselle suu-rta edistysaskelta. Tässä puutalossa, joka sijaitsi Eerikinkatu 22:ssä, oli 3 luokkahuonetta, opettajainhuone, naisoppilaiden huone ja vahtimesta-rin asunto. V. 1908 opisto sai Aura-katu 12:ssä sijainneen toimitilansa, mitä oli pidettävä erittäin onnistu-neena ja tarkoituksenmukaisena, suoraan maastalilaisena rakennus-ajan taustaa vastaan tarkastettuna. Vasta 1950-luvulla tehtiin tässä ra-kennuksessa huomattavia muutos-ja laajennustöitä. Vv. 1956–57 ra-kennettiin kiinteistöön IV kerros, jonka pinta-ala oli 520 m².

Uuden toimitalon suunnittelu ja rakentaminen

Vaikka opisto toimitalossaan sai lisätiloja käyttöönsä, niin opiston laajeneminen 1950-luvun lopulla muodostui niin suureksi, että tilan-antaudesta tuli vaikea epäkohta.

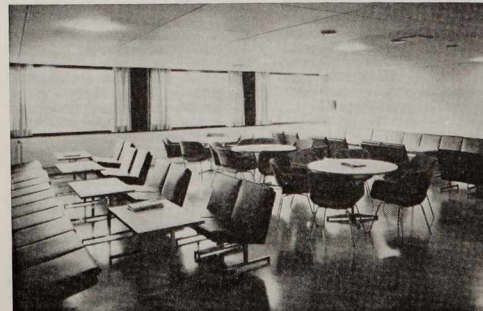
Kun lisäksi maassamme kauppa-opistoa ryhdyttiin suunnittelemaan kolmivuotiseksi, opiston johtokunta katsoi joka nykyisen rakennuk-sen huomattavan laajentamisen tai

uuden rakennuksen rakentamisen välttämättömäksi. Kun tutkimukset osoittivat edellisen vaihtoehdon mahdollimaksi nimenomaan tontin pienuuden vuoksi, päädyttiin uudis-rakennukseen. Jo vuonna 1961 ryhdyttiin toimenpiteisiin sopivan ton-tin hankkimiseksi.

Tuossa pyr-kimyksessä oliitiinkin vähällä välitö-mästi onnistua, sillä ns. Moriaber-gin alueella Kaskentien ja Kunnal-lissairaalan risteyksestä oli opis-tolue alustavasti luovassa mitä sopi-vin tontti. Tuota tonttia ei opisto kuitenkaan saanut, vaan se varat-tiin Kunnallissairaalan laajentamis-ta varten. Tonttikysymyksen ratkai-su osoittautui sittemmin hyvin vai-keaksi, sillä Turun kaupungilla on sangen vähän tonttimaata omistuk-sessaan. Vihdoin päädyttiin lähellä Tuomiokirkkoa Kellonsoittajankadun varrella sijaitsevaan kahteen viere-käiseen tonttiin, joista toisella si-jaitais vanha siivupalosama. Nämä tontit yhdistettiin ja palosama pää-tettiin purkaa. Turun kaupunginvaltuusto päätti 17. 5. 1965 pitämäs-sään kokouksessa myydä tämän yhdistetyn tontin, jonka pinta-ala on 5 967,4 m², opistolle kauppaohinnan jäädessä korottomaksi lainaksi niin pitkäksi ajaksi kuin tonttia käytet-tään opiston tarkoituksiin. Saatu tontti on nykyisin valittavien käsi-tyksen mukaan ilian pieni opiston tarpeisiin, mikä lisäksi sen ympärillä sijaitsevat korkeat asuintalot asettavat erikoisia vaatimuksia suunnittelulle. Sen sijainti on kuitenkin edullinen, sillä paikka on rauhalli-nen, mutta silti keskeinen, onhan matkaa Kauppatorille vain n. 1 km ja liikenneyhteydet eri puolille kau-punkia ovat hyvät. Myös Turun Kauppakorkeakoulu, Turun kaupun-gin Kauppaopisto, Turun Yliopisto, Åbo Akademi ja Handelshögskolan vid Åbo Akademi sijaitsevat melko lähellä tonttia, mikä seikalla saat-taa olla merkitystä opettajain vaihdon ja kirjastojen käytön kannalta.

Rakennuksen pääsuunnittelu us-kottiin Arkkitehtitoimisto Lukander & Vahteralle. Rakenteiden suunnit-telusta ja luvuussuunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Kalevi Narmala, saniteettisuunnittelusta Insinööri-toimisto Ake Jokela ja sähkösuun-nittelusta Insinööritoimisto Matti Leppä. Rakennustoimikunnan muo-dostivat toimitusjohtaja, ekonomi Arno Viljanen puheenjohtajana sekä oikeusneuvosmies Arvid Schrey, satamakamreeri, valtiomaisteri Kun-to Lehto ja allekirjoittanut.

Ammattikasvatushallitus hyväksyi uudistetun huonetilaohjelman 30. 8. 1965 ja luonnonspiirustukset 25. 5. 1966. Rakennushallitus vahvisti 25. 10. 1966 pääpiirustukset työselityk-sineen, mitkä Ammattikasvatushalli-tuksessa lopullisesti hyväksyttiin 7. 12. 1966. Rakennustyö aloitettiin joulukuussa 1966 ja keskeytettiin valtion työllisyyslain mukaan ajaksi 1. 6.–30. 9. 1967. Rakennus-luvutettiin rakennuttajalle 28. 6. 1968, minkä jälkeen rakennustöitä on vielä melkoisesti suoritettu. Tätä kirjoitettaessakin eräät työt edel-

Näin miellyttäviä tiloja löytyy uudesta rakennuksesta.

leen jatkuvat. On ilolla todettava, että rakennus sopii hyvin ympäristönsä ja kaunistaa kaupunkikuvaa.

Rakennuksen pääurakoitsijana on ollut Rakennustörmä Oy, lämpö- ja vesijohtourakoitsijana Turun Lämpöhuolto Oy, sähköurakoitsijana Keskusosuusliike Hankkija ja ilmastointiurakoitsijana Suomen Puhallintehdas Oy. Kaikki nämä toiminimet, joiden kanssa sopimus tehtiin kilpailun perusteella, ovat suorittaneet tehtävänsä hyvin.

Uudisrakennuksen tilavuus on 27.900 m³, minkä lisäksi kylmää tilaa on 6.000 m³. Rakennuksen huonetilaohjelman mukainen nettopinta-ala on 6.004 m². Rakennuskustannukset nousevat lähes 4 milj. mkaan, mikä on täysin kustannusarvion mukainen. Tämä seikka on tyydyttävää todettaessa, koska maassamme julkisten rakennusten kustannukset yleensä suuresti ylittävät arvion. Rakennus on korkealuokkaisuudestaan huolimatta halpa; hinta lämmitettävää kuutiometriä kohden on n. 142 mk. Rahoitussuunnitelman mukaan valtionavustus ja -laina peittävät puolet rakennuskustannuksista, neljäsosa rahoitetaan säästöpankkilainoilla ja neljäsosa omilla varoilla. Turun Suom. Säästöpankki, Turun Säästöpankki ja Turun Työväen Säästöpankki ovat kukin myöntäneet 350.000 mk:n suuruisen pitkäaikaisen lainan. Saadakseensa varoja rakennustoimintaan opiston johtokunta myi 27. 7. 1965 päivätyllä kauppakirjalla Aurakatu 12:ssa sijainneen kiinteistönsä Turun kaupungille. Koska valtio kireän rahatilanteensa johdosta suorittaa koulusuu- tuensa myöhyästyneenä, opiston on ollut pakko hankkia lyhytaikaisia luottoja, jota on saatu Keskinäisen Vakuutusyhtiön Samolta 400.000 mk. Postisäästöpankilla 250.000 mk, Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselta 200.000 mk, Turun Seudun Osuuskassalta 200.000 mk ja Kansallis-Osake-Pankilta 100.000 mk.

Uudisrakennusta suunniteltaessa lähdettiin kolmesta perusajatuksesta. Ensinnäkin katsottiin, että rajoitettujen taloudellisten mahdollisuuksien johdosta opiston oli huolehdittava pääasiallisesti vain merkonomien koulutuksesta ja jatkokoulutuksesta. Siten jäi syrjään esim. ajatus huoneitilojen varaimisesta läivästykoneita samoin kuin kaupallista talouskoulutusta varten. Lavastajien koulutus tapahtuneen parhaiten kauppaopistuksessa ja tarkoitukseen voidaan käyttää tietokonekeskuksia ja suuryritysten tietokoneita. Talousalan koulutuksen liittäminen kauppaopistoon ei vai- kuta onnistuneella ratkaisulla. Toisena lähtökohdalla oli käsitys, että opiston tuli uudessa talossaan tydyttää Turun ja sen ympäristön koulutustarve ainakin 10–15 vuoden ajan.

Kolmantena perusajatuksena oli se, Suomessa ei ole vielä tapahtuneen uusimman kehityksen viimeisten saavutusten huomioon ottaminen sekä, mikäli mahdollista, myös vastaisen kehityksen ennakoiminen, tosin taloudellisten mahdollisuuksien puitteissa.

MINNE NÄKÖTORNI?

Näkötornin aikaansaaminen Turkuun on ollut jo niin kauan keskustelun alaisena, että tornin ilmaantumista Turkuun voitaneen odottaa. Sijainnista on monta mieltä, jopa tavataan sellaistaikin ajatusta, että näkötorni on Turun kuvassa tarpeeton.

Aktiivinen aloite asiasta on jo olemassa yhdellä taholla. Hirvensalon näkötornihanketta valmisteleva toimikunta laati viime huhtikuussa muistion tornin rakentamisesta Hirvensalon Ylikylänmäkeen (korkeus 51 m). Monien muiden perustelujen ohella siinä esitetään tärkeimpänä näkökohtana sekä kaupunkiin että kauas saaristoon yltävä näköala. Muistion ovat allekirjoittaneet Turun Slalom ry:n puheenjohtaja Erkki Karihaara ja Hirvensalon Hiihtäjäseuraston puheenjohtaja Antti Lehtinen sekä arkkitehti Jarkko Koski, lakitt. Jaakko Stenius ja rakennusins. Antero Taalas. Muistioon liittyvät kustannusarvio ja Arkkitehtitoimisto Jarkko Kosken laatimat luonnospöytäkirjat ja konstruktio.

Mainitut asiakirjat on saanut käyttöönsä Hirvensalon Virkistysalusto, jonka puolesta viime kuussa jätettiin Turun kaupunginhallitukselle anomus tarvittavan alueen vuokraamiseksi 60 vuodeksi. Samalla pyydettiin kunnallistekniikan järjestämistä alueelle. Muistio- kirjottajien lisäksi allekirjoittivat anomuksen ministeri Paavo Ahtio, kansanedustajat Esko Niskanen ja Carl-Olof Tällgren, vt. kunnallispor- mestari Uusi Palaja ja kaupunginhal- lituksen jäsen O. J. Santalahti. Turku- seuran puheenjohtaja Olli Kestilä ja toiminnanjohtaja Risto Laine, professorit Erkki Asp ja Paavo Hyytiö sekä toimitusjohtajat Irja Ketonen ja Rainer Tuuli. Sanomalehti- uutisen mukaan kaupunginjohtaja Väinö J. Leino ilmoitti anomuksen jättäjille myönteisen kantansa.

Kovia nimia siis. Mutta erilaista- kin mieltä on olemassa. Suomen Turku on osoittanut kysymyksiin: "Miksi Turun näkötorni ei ole turkulaisille. Ja näin he vastaavat:

Filtri.

C. J. Cardberg:

Mitä ensinnä koko ajatukseen tulee olen sitä mieltä, että on aivan turhaan ajatella sellaisen tornin rakentamista Turkuun, koska tällain- an onnistuminen on aivan riittävästi erilaista nähtävyyksiä. Asia on aivan toinen sellaisilla paikkakunnilla, jossa itse kaupunki ei pysty tarjoamaan niin paljon mielenkiintoista, että matkailijat haluaisivat jäädä

sinne. Jos tällainen torni kuitenkin rakennetaan on tietysti ensiksi ky- syttävä mitä me haluamme vierail- lemme näyttää. Minusta tuntuu, että Turun rikkinäinen ja monella tavalla pilattu kaupunkikuva ei suinkaan parane siitä, että sitä katsotaan ylhäältä. Ajatus tornin rakentamisesta- ta liene puolestaltavasta ainoas- taan sillä, että näytetään kaunistaa saaristoamme. Näin ollen on torni sijoitettava mahdollisimman lähelle Airstoa, toisin sanoen Hirvensaloon tai Ruissaloon.

Matkailupääliikku

Arvo Hovila:

Matkailun tulevan kehityksen kan- nalta on tärkeää, että Turkuun saa- daan uusia yleisöä puoleensa vetä- vä kohteita ja että erilaiseen vii- detoimintaan kiinnitetään entistä enemmän huomiota.

Tässä mielessä matkailulautakun- ta on vuosien mittaan tehnyt monia ehdotuksia Ruissalon aktiivioi- seksi ja erilaisen virkistys- ja vii- detoiminnan keskittämiseksi sinne. Laajakantoisin hankke on huvipuus- ton perustaminen. Näkötorni taas kytkeytyy läheisesti siihen, koska tällaiset laitokset olisi saatava kes- kittäkseen samaan paikkaan. Ruutu- kaava-uudella ei ole mahdollisuuks- ia varata riittävää laajaa aluetta vii- de- ja virkistustoimintaa varten. Sen sijaan tuntuu luonnolliselta, et- tä jos huvipuisto sijoitetaan Ruis- saloon, kuten asiaa tutkintu toimi- torni on ehdottanut, myös näkö- tila ja toiminnanjohtaja Risto Laine, professorit Erkki Asp ja Paavo Hyytiö sekä toimitusjohtajat Irja Ketonen ja Rainer Tuuli. Sanomalehti- uutisen mukaan kaupunginjohtaja Väinö J. Leino ilmoitti anomuksen jättäjille myönteisen kantansa.

Kovia nimia siis. Mutta erilaista- kin mieltä on olemassa. Suomen Turku on osoittanut kysymyksiin: "Miksi Turun näkötorni ei ole turkulaisille. Ja näin he vastaavat:

Tärkeää on myös, etteivät erilai- set viihdetoiminnan kehittämistä tar- koittavat aloitteet joutuu kilpail- maan keskenään, sillä siinä tapauk- sessa ei pitkin aikoihin saada mit- tään. Sen sijaan pitäisi vahvistaa kiireellisyysjärjestyksessä, jossa sinänsä hyvät ja välttämättömät hankkeet toteutetaan.

Matkailulautakunta suhtautuu täy- sin myönteisesti näkötorniaan, mutta on johtavimmaisesti ollut sil- lä kannalla, että sen tulisi sijaita alueella, jonne keskitetään myös muuta viihdetoimintaa ja siis lähin- na huvipuiston yhteydessä, johon se luontevasti liittyy.

Tältä näyttäisi Hirvensalon Ylikylänmäkeen sijoitettu näkötorni.

Näkötorntoimikunnan jäsen

Antti Lehtinen:

Monet hyvät asiat ovat Turussa tukehtuneet aikajärjestyksestä, että asian ajajat eivät ole riittävässä määrin otaneet huomioon kunnall- ispoliittisia ja taloudellisia reali- teetteja. Näin on kaiken kehityksen vastustajille annettu tilaisuus iskeä suunnitelmien heikkoihin kohtiin ja kaataa usein hyvätin aloitteet. Täl- laisista kehityksen jarruttajista ei hyvässä Turussamakaan ole puu- tetta. Eri asia sitten on, onko täl- laisista "torninkaatajista" minkään pystyttäjiksi.

Kun Turussa viime talvena muo- detettiin erityinen toimikunta ke- hittämään näkötorntoimintamaa, hulluimmat huolellisten alkuvali- teluiden ja tutkimusten avulla var- mistautua siitä, ettei meitä muuta muuttikaan päästäisi nimitämään "pil- vilinnojen" rakentajiksi. Halusimme esittää toteutamiskelpoisen näkö- torntoimintamallin. Tornin paikkaa kaavaillessamme lähdimme seura- vista tosiasioista: Näkötornia ei en- simmäkään kannata ehdottaa sijoit- tavaksi paikkaan, jonka suojele- miseksi tällaisilla rakennelmilla luonnonsuojeluvuoksi aktivisesti työ- kentele. Ruissalo putosi näin ollen pois kuvasta. Emme halunneet myöskään ärsyttää niitä piirejä, jotka ovat ottaneet elämäntehäväk- seen Turun kaupunkikuvan varje- leminen. Korkean näkötornin rakenta- minen jollekin keskikaupungin pui- tokukulleksi muutataisiin eittämättä kaupunkimme fasaadi, eikä ole niinkään varma, että muutos olisi edullinen. Jäljellä oli enää kaksi

mahdollisuutta: joko ehdottaa torni rakennettavaksi kauemmas sisä- maahan tai sitten Hirvensaloon. Val- linta oli helppo, sillä jos tornista halutaan saada myös taloudellisesti kannattava, on sen sijainnin oltava sellainen, että sen tarjoamat näky- mät kiinnostavat sekä kaupungin omia asukkaita että varsinkin muualta tulleita, sillä juuri turistien vetonaulaksihan näkötornia Turussa tarvittaisiin. Mikä sitten kiinnostaa matkailijoita? Sehän on tietysti Tu- rin maailmankuulu saaristo. Mainit- takoon, että laajalevikkien USA:ssa ilmestynyt tietosanakirja, Encyclope- dia International, mainitsee 15 päl- san pituisessa Suomessa koskevassa artikkelissaan jo neljännellä rivillä Lounais-Suomen rannikkosaariston. Jos tyytyisimme pelkkiin merinäky- miin, olisi näkötorni paras sijoittaa Airston äärelle, esimerkiksi Hirven- salon Orieniemen, mutta jos näkö- tornista halutaan saada myös yleis- silmäsä kaupunkiin, on tultava läh- hemmäksi keskustaa. Saadaksamme kuvan eri näkötornipaikojen tarjoa- mista näköaloista ja määritelläk- semme samalla tornin minimikor- keuden toimikuntamme suoritti pa- rikin lentoa, joiden aikana lentoi- koneesta käsin suoritettiin vertailu- ja. Lentojen aikana todettiin, että Kaksikerrantien länsipuolisen kuku- lajonon tienoilta voidaan nähdä sekä saaristo että kaupunki. Profes- sor Paavo Kallion mukaan kohia- vatkin juuri näiltä tienoilta pitkäle- kittänyt kulttuurimaisema ja saar- isto-Suomen luonnonomaisema toi- senesta ehkä jyrkimpiä vastakohtina kaupunkimme fasaadi, eikä ole niinkään varma, että muutos olisi edullinen. Jäljellä oli enää kaksi

kylänmäkeä muutamista ehdolla ol- leista lähikukuloista, johtuu taas lähinnä taloudellisista tekijöistä. Mäki on tarpeeksi korkea ja sen laelle pääsee jo nykyisinkin autolla. Ylikylänmäen rinteille ja ympäris- töön viime vuosina syntynyt hihto- keskus takasi myös tulevan näkö- torni-ravintolan ympärivuotisen käyt- tön. Ylikylänmäki on myös tarpeek- si lähellä kaupungin keskustaa, vain noin 4 kilometrin päässä Kauppo- riita ja vieläkin lähempänä Martin- siitaa, jota myöten satamasta tule- va turistiliikenne voitaisiin näkötor- nille ohjata. Kulkureitti keskustasta Hirvensaloon on sitäpaitsi suora ja selväpiirteinen. Uuden saaris- totien Kaksikerran kautta Paraisille toteutuessa tuskin olisi vaikeutta saada Helsinkiin matkaavaa autotu- risteja tekemään aivan vapaaehtoi- sesti mutkaa Hirvensalon kautta, jos matkan varrella olisi houkutte- massa näkötorni ravintoloihin ja saaristonäkymäin.

Toimikuntamme on huolella pa- neutunut näkötorniaan ja sen si- joituskysymykseen. Arkkitehti Jar- kko Kosken luonnospöytäkirjat ovat valmiit, yksityiskohtainen kustannus- arvion on laadittu, samoin rahoitus- suunnitelma. Perustettavan säätiön puolesta on jätetty kaupungille nä- kötornin paikan varaus ja kunnal- listekniikan rakentamista koskeva anomus allekirjoittajinaan suuri joukko tunnettua turkulaisia kaika- ta puoleista. Kaupungin päättävien

elintä vuoro on nyt sanoa sanansa näkötorniasiassa.

Turku tunnetaan Suomen läntisenä porttina. Ruissalo ja Hirvensalo muodostavat tämän portin mahtavat ja luonnonkauniit pylväät. Tulevaisuus osoittaa, kumpi näistä pylväistä saa laelleen länsi satamaisen tornin, joka pystyisi edes hetkeksi pysähdyttämään maahamme saapuvaa turistit tänne "portille".

Osas topäällikkö

Ilmari Sipilä:

Näkötornin rakentaminen voidaan ratkaista usealla eri tavalla. Se voi olla vain pelkkä erin hirsineen ja näköalatasanteineen. Siihen voidaan myös yhdistää suojatut näköalapaikka, kahvio, baari, korkeatasoinen ravintola, matkamuistojen myynti jne.

Turkuun perustettavaksi esitettyyn näkötorniin yhdistäisiin varsin korkeat vaatimukset. Tällöin sen rakentaminen vaatii runsaasti pääomaa ja sen hoitokustannukset tulevat myös olemaan melkoiset. Näkötornin on näönnöllin myytävä hyvin, että kustannukset peittyvät, vaikka se rakennettaisiin äärimmäisen taloudellisesti.

Näkötornin tulisi mainituista syistä sijaita kaupunkiin tulevien tien tuntuksa tai mieluummin itse kaupungissa, jolloin sinne voisi "poiketa". Erillinen matka vähentää kävijämäärää ja automatkan hiljentää eri myyntipisteiden myyntiä. Lisäksi näkötornin rakentaminen tarpeellisine teineen, vesi- ja vierimärjoittöineen sekä autopaikkoineen on kaupungin ulkopuolella enemmän pääomaa vaativia kuin jo olevien pääomien kävijöitä. Urheilupuisto on soveliaa alue.

Edelläolevan perusteella kannatan tornin rakentamista lähelle keskustaa, jolloin se vaatii vähemmän pääomaa ja houkuttelee runsaammin kävijöitä. Urheilupuisto on soveliaa alue.

Yksinkertaisista ratkaisuista voidaan myös ajatella seuraavan uuden vesitornin yhteydessä, mikäli viime mainittu sijoitetaan siten, ettei ole tarvis rakentaa uusia teitä ja paikoitusalueita vain näkötornia varten ja siten korottaa sen rakennuskustannuksia.

Kaupias

Viipjo Vanne:

Näkötornin rakentaminen kaupunkiin ja siihen liittyvät kysymykset ovat jälleen ajankohtaisia ja mikä parasta, nyt ollaan jo järkevämällä pohjalla. Aikaisemmin asiaa on käsitelty enemmän tunneperusteisesti, jolloin taloudellisuus ja hyöty on unohtettu. Nyt uskalletaan jo puhua kustannustekijöistä samanaikaisesti maisemankymien kanssa ja käsitellään, että tornin tuottavuuden on oltava sitä suuruusluokkaa, että pystytään hoitamaan rakennelman rahoitus ja kulu.

Niissä maissa, joissa on rakennettu ko. torneja on tultu yhtäpitävästi siihen tulokseen, että tornien sijainnilla on ratkaiseva merkitys niiden kannattavuuteen, eikä yksinomaan määrätynlainen maisemakymä. Tornien sijainti olisi oltava asutuksen sisällä, keskellä vilkasta liikennettä, josta turistit kulkevat reittejä, niin ettei poikkeaminen tornille tuo ylimääräistä matkaa tai erilliskuljetusta. Ilmeisesti melkein olisi eduksi noudattaa jo rakennetuista torneista saatua kokemusta.

On kunnioitettavaa, millä voimalla ja tarmolla eräät henkilöt esittävät omaa kotikulmaansa tornin rakennuspaikaksi ollekan huomiomatta niitä puutteita, joita kohteiden rakentaminen kaupungille aiheuttaa. On unohtettu katujen, vesijohdojen, viemärien, sähkön ym. kunnallistekniikan puuttuminen ja mitä niiden rakentaminen maksaa, kun ne johdetaan yli meren, kalloiseen maastoon. Karkeiden arvioiden mukaan ne ovat likipitään samaa suuruusluokkaa kuin tornin rakennuskustannukset.

Edellä esitetyillä perusteilla päädyn siihen, että sekä Hirvensalon että Ruissalon alueet on sijoitettava

va näkötornin rakennuspaikkaa määrättäessä, koska matkat niihin on suoritettava erillisinä matkoina ja vuodenaikamme sekä sääolosuhteet voivat pitkinäkin jaksoina tehdä yhteydet hankaliksi ja vähemmän miellyttäviksi.

Urheilupuiston sitävastoin tornin mahdollisena rakennusalueena sijaitsee sopivasti tuloväylien ja satamien vilkkaasti liikennöidyn kulkuväylien keskeisellä paikalla. Se tarjoaa mm. valmiit paikoitusalueet, kunnallistekniikan, vapaan helpon yhteyden kaikkina vuodenaikoina sekä ravintolalle kanta-asiakkaita virastotalosta, suurista kouluista, kaupunginteatterista jne.

Näkötornin rakentaminen Urheilupuiston antaisi myös aivan korvaamattomia joki- ja kaupunkinäkömäärimaisemien lisäksi. Uskoisin näiden "kulttuurinäkömäärien" viehättävän katsojia yhä uudelleen kaikkina vuodenaikoina. Hirvensalon ja Ruissalon maisemakymät ovat valitettavasti huomattavan osan vuotta joko jään tai pimeyden kattamina, joten olen vakuuttunut, että torniajatuksen keskittäminen Urheilupuistoon täyttää parhaiten ne toiveet, joita meidän tulee näkötornille asettaa.

Toiminnanjohtajan palsta

Kesä on kulunut, muuttolinnut menneet ja — kuten luvattiin saatua Suomen Turku on ilmestynyt. Kulunut kesä on kotiseutuyhdistyksen kannalta ollut juhla ja työtiäsi. Jo kesäkuun lopussa vietettiin Helsingissä valtakunnallista kotiseutujuhlaa, nyt jo 20. kertaa. Allekirjoittaneella oli tilaisuus käydä Turku-seuran puolesta silloin pääkaupungissa. Kotiseutuliitto ja helsinkiläinen kotiseutuväki oli koonnut voimansa mittavaan ponnistukseen. Tässä yhteydessä on tilavaa mainita kaikkia juhlan yksityiskohtia, mutta juhlille kannattaa seuraavana suvena lähteä turkuseuralaisten suuremmalla joukolla.

Mitä taas kesän työteläisyyteen tulee voimain, että Turku-seuran kaskutoimikunta on kuluneen kesän aikana kokoontunut lähes parikymmentä kertaa. Toimikunnan työn väkyydestä onkin nyt tuloksena turkulaisesta ikkoma kaskukirja, jonka sivuille on talletettu kaskuja turkulaisista. Joskus ne ehkä ovat hiukan liiankin pikikkäitä, mutta tuskin mikään niistä on niin katkeava, että se asianomaista ihan suuttuu. Kotiseutuväkeä moititaan usein liian vanhoihin asioihin tuljotaviksi, mutta Klari o sano föriäjä on kaskukirja, jonka sivuilla tavoitetaan aivan nykypäivän turkulaisia.

Turku-seuran syyskauden ohjelmasta on mainittava ainakin jo tehty seniretki syyskuun 7. päivän Retki oli kaikkien puolin onnistunut, ellei nyt oteta lukuun rannkasadetta ja marjojen sekä sienien vähyttä. Retki tehtiin hyvässä yhteistyössä Turun kaupungin kiinteistö- ja ra-

kennuslautakunnan kanssa. Tulevasta ohjelmasta on mainittava perinteellisen metsäretken, joka tullaan toteuttamaan Ruusulan rakennuksissa. Raunistula on ajankohtainen sen vuoksi, että Turku-seura ja Turun Työväen Säästöpankki ovat yhteistyössä Turun Yliopiston Kansatieteen laitoksen kanssa järjestäneet viime kesänä tutkimuksia Raunistulan alueella. Juhlissa tullaan tulemaan yhteen- vetoa läsnä tutkimuksista sekä nautitaan hyvistä ohjelmista sekä kahvista. Jäsenet ystävien ovat tervetulleita juhlaan, joka pidetään sunnuntai 27. 10. klo 10.15 Läntisessä kansalaiskoulussa.

Risto Laine

ANTOI VASTAUKSEN

Aurajoen kaupungissa oli aikoinaan Barkoffin romuliike, joka kerän ilmoitti sanomalehdissä ostavansa kaikenlaisia hylkytavaraa.

Eräs leikkimielinen kuormaajuri oli samoihin aikoihin kuljettamassa lunta kaatopaikoille. Ilmoituksen vedoten hän vei yhden kuorman Barkoffille. Tämä alitieteli ja ihmetteli hetken, mutta eihän siinä mikään auttanut, luvattu mikä luvattu ja niin hän maksoi ajurille 25 penniä — hinnastahan ei sovittu.

Mutta useampia kuormia Barkoff kiellettyä vastaanottamasta:

— Nyt mä en tarte enempää. Tuo seuraava kuorma joskus juhannuksen tianois, hän kehotti kuormaajuria.

(Turkulaiskaskuja)

Optimistijollapurjekdukset olivat eräs tärkeä osa Turun Päivää. Kuvasamme sekä kilpailuja että muoria katsojia Turun satamassa.

TURUN- PÄIVÄ v. 1968

Turun-päivänä kävi eri ohjelma-kohteissa Turussa korkean arvion mukaan 50.000 ihmistä. Arvios- ei ole mukana se parikymmentuhattainen ihmismäärä, joka illalla kokoontui Aurajoen rannoille seuraamaan veneenkulkuja ja ilotulitusta, eikä liikennelaitoksen ilmaiskuljetuksiin osallistunut 80-tuhatpäinen kansalaisjoukko. Sataman ja Linna-aukion näytöksen ja kilpailujen seuraajia sekä laivoihin, satamavirastotalon ja uuteen varastoon tu- tustujia oli kymmenientuhatta. Ilmeisesti merikapunki Turku sai ennätyksellisen ihmisiä liikkeelle.

Turun kaupungin museossa kävi kaiken kaikkiaan n. 26.000 ihmistä, joista Turun linnan osalle tuli n. 13.600. Viime vuorokauden Turun-päivänä Linnassa kävi 18.000 ihmistä, mutta silloin siellä oli Suomen tie-erkoisnäyttely, jolla oli oma osuutensa kävijöiden määrässä. Luostarinnäällä kävi nyt 1950 henkeä eli melkein yhtä paljon kuin Käsitöiden päivinä. Apteekkimuseo keräsi tänä yhtenä syysnunnatuna melkein kolmannen koko vuotuisesta kävijämäärästään eli 1.700 henkeä. Biologinen museo n. 3.000 henkeä ja Taidemuseo puolestaan 1.800 vierailijaa, vaikka siellä ei ollut tänä vuonna mitään erityisnäyttelyä, kuten viime vuonna, jolloin kävijöitä olikin hieman yli 2.000.

Wäinö Aaltosen museon kohdalla syntyi sen 1-vuotisen olemissaoloajan kävijäennätys, 4.185 vierasta, joka on enemmän kuin museon avajaispäivänä, viime vuoden Turun-päivänä. Vuoden toiminut Wäinö Aaltosen museo saa kirjata 52.615 kävijää, jolla se ohittaa suosiossa Taidemuseon kävijämäärän, n. 45.000.

Muista Turun-päivän kohteiden kävijämääristä mainittakoon Si- gävin 3.000 vierailijaa, Wärsilän Tu-

run telakan 4.000 kävijää, Wärsilän ammattikoulun 3.000 kävijää ja Merenkulkukouluun ja siellä olleeseen lastujen ja pienoismallinäyttelyyn tu- lustunut 1.000 hengen kävijämäärä. Niinkään Turun-päivän konsertti-keräsi täyden salin. Konserttialiini- han mahtuu 1.000 henkeä. Kaupunginteatterin Turun-päivän iltapäivä- näytännöissä virkistävät täydet kat- somot, siis n. 800 henkeä.

* * *

Turun-päivän ennätyskellinen matkustajamäärä saattoi Turun kaupungin liikennelaitoksen ka- luston ja henkilökunnan kovalle koetukselle. Noin 80.000 matkusta- jan kuljettaminen 7 tunnin aikana sujui kuitenkin kiitettävän hyvin, jos vain täyteen ajdettujen ajoneuvo- jen matkustajat olivat tyytyväisiä. Sunnuntai oli siis liikennelaitoksen todellinen PR-päivä. PR:sta koituu kuitenkin kustannuksia, joiden vo- daan laskea olevan n. 32.000 mk.

Liikennelaitoksen kaikki 28 bus- sia olivat liikkeellä. Raitioiteilla oli 2-linjalla 9 moottorivaunua ja 7 jai- kivaunua ja 3-linjalla liikennöivät vakinaiset 8 moottorivaunua. Ka- kiaan 31 henkilöä oli sunnuntaiy- liössä. Heidän palkkauseronensa ovat n. 2.300 mk. Syyskuun sunnun- tainen normaali matkustajamäärä on keskimäärin 20.000 henkeä, jo- ten liikennelaitos menetti ainakin 50.000 hengen matkalipputulot (60 p.) eli n. karkeasti arvioiden 30.000 markkaa, toteaa liikennelaitoksen käyttösiiinööri Pentti Savola i- n.

Koska tämänkertainen Turun-päi- vä keskittyi satamaan, liikennöi sa- tamaan 14 bussia, jotka lähtivät jo- ka toinen minuutti Kauppatorilta. Niinkään Kuralaan oli järjestetty "tuplavoroot", sillä monet kävivät

tutustumassa uusiin asuntoalueisiin. Liikennemestari Arvo Ranta la, joka järjestelytyötyöissä kantoi suu- ren heitteen, kertoo, että Turun-päi- visin väkeä tulee autolla, jopa bus- silla Turkuun tutustukseen ilmai- seksi kaupunkiin ja sen nähtävyyk- siin. Hän myös mainitsee matkusta- jamäärien laskeamisesta sen, että lu- kuun 80.000 on päästy laskemalla matkustajien kulkevan linjan päästä päähän. Monet kuitenkin kulkevat vain pieniä matkoja useallakin lin- jalla, joten arvio ei voi olla kovin tarkka, koska matkustajien vaihto- nopeutta oli tungoksessa mahdoton arvioida. Kalusto kesti paineen erinomaisesti; korjausmiehiä ei tarvittu lainkaan, vaikka hekin oli- vat häilyttävämmässä. Ykköslinjan bussit kuljettivat satamaan ja Lin- naan ainakin 12.000 matkustajaa.

Merenhenkiseen liikenteeseen on tietysti luettava ne valteijat, jotka kävelen tai omin kuluneuvoin kä- vivät satamassa ja joiden luku se- kin nousi tuhansiin. Ja tietysti jo aamuvarhaisella Auran sillan luota järjestetyt saaristolukijukset vesibussilla. Tähän tunnin kiertoon osallistui kaikkiaan 2.000 henkeä. Lukuun sisältyvät Turun-päivän toi- mikunnan kaupungin vanhaan- ja lastenkodeista mukaan kustantamat asukkaat, jotka saivat myös tarpeel- lisen linja-autokuljetuksen. Vanhaan- ja lastenkotilaisia oli mukana 350.

* * *

Vuoden 1968 Turun-päivän alku- tahdit anto Turun Merenkävijäin soittoakunaa, joka tervehdi "merimu- siikilla" Ruotsinlaivoja niiden kiin- nittyyssä klo 8 maissa Otksan lin- jalla. Sanallisen tervehdyksen esi- tit Turkuun saapuneille matkustaji- le satamanjohtaja Esko Ajanko.

Turun uusi satamavirastotalo vihkiäispäivänään.

Klo 10 alkoi Linnankirkossa Turun Merimieslähtöksen järjestämä jumalanpalvelus, jossa saarnasi Buenos Airesin ent. merimiespappi rovasti Oliva Pohjanpirtka. Kuulijoita oli läsnä kirkon täydeltä.

Samanaikaaisesti avautuivat Wärtsilä-yhtymän ammattikoulun ovet ja Turun telakan portit yleisölle ja Turun Merenkulkukouluun ja sinne sijoitettuun laivojen pienoismallinäyttelyyn tutustuminen saattoi myös alkaa. Klo 10 oli satama-alueella lisäksi trukkien työskentelynäytös, jolla näytettiin klo 14.

Pienoisallinäyttely oli järjestänyt Bore Oy. Näyttely oli harvinaisuus, sillä kokoelma oli ensi kertaa julkisesti nähtävillä. Bore-yhtiön ja enimmäkseen tr. Hans von Rettigin omistamia laivojen pienoismalleja oli esillä 31. Näyttely oli avoina muutamia tunteja jo Turun-päivän aattona ja siihen saivat koulut ja muut yhteisöt sekä yksityiset tutustua vielä kolmena iltana Turun-päivän jälkeenkin.

* * *

Turun-päivän avasi virallisesti sataman autolautailulaiturilla klo 11.30 kaupunginjohtaja Väinö J. Leino, jonka puheen pääsisältö on julkaistu tässä lehden numerossa. Avajais- ja juhlisti Turun Työväenyhdistyksen soitokunta musiikkimusiikkilaiturillaan, autolautailuvalan lähtö laiturista ja kymmenen purjehduslaivan risteilyä kohti Viittakaria, teijä Linnankirkolla, josta ne suunn- Siellä alkoi klo 13 syyskyläpurjehdus.

Avajaisista siirryttiin välittömästi uuden satamavirastotalon edustalle,

jossa tapahtui talon vihkiminen. Virastotalon ja uuden varastosuojan tarpeellisuutta selvitteli satamajohtaja Esko Ajanko alkupuheessaan, jossa hän myös lausui tervetulleeksi monet kaukaakin saapuneet kutsuvieraat. Vihkimispuheen piti kaupunginvaltuuston puheenjohtaja ja Satamalliton hallituksen jäsen kun- nallisuusneuvos Johannes Koiikkalainen, joka jätti kaupungin vaakunan talon haltijoille. Puheensa lopussa hän totesi:

Kaupunkimme terveen kehityksen takia meidän on edelleen rakennettava satamalaistosta. Satama ei ole palvelukelpoinen, vaikka sillä onkin 8 km rantalaituria, 180 ha maa- ja 1.000 ha vesialuetta, tarvitaan paljon muuta. Varastojen ja suojien lisäksi tarvitaan myös paikka, josta näinkin valtavien liikelaatoksen toimintaa johdetaan. Tarvitaan sataman virastotalo, jota me nyt olemme virallisesti saattamassa käyttöönsä.

Kysymys asianmukaisten toimittolojen aikaansaamiseksi Satamalaistosta ja Turun Tullikamarin varten on ollut vireillä varsin pitkään aikaa. Jo keuhkall 1939 laadittiin tätä varten suunnitelmat, mutta ne raukesivat talvisodan syytyessä. Tilapäisratkaisuna kunnostettiin sodassa vaurioituneen voivoujan korjauksen yhteydessä suojan katolle toimittalat sekä satamalaistosta että tullikamarin varten 1941. Tilat olivat kuitenkin riittämättömät ja huonosti tarkoitukseensa sopivat. Virastotalon rakentamista siirsi edelleen 1957 valmistunut matkustajapaviljonki, joka kuitenkin toisaalta helpotti tilantarvetta. Tilanne muodostui ennen- pitkää kestävämmäksi ja sinä

kaupunginhallitus määräsi elokuussa 1964 toimikunnan, joka ryhtyi kehittämään suunnitelmia sataman virastotaloksi. Toimikunta jätti mietintönsä huhtikuussa 1965. Sen pohjalta tapahtuva suunnittelutyö uskottiin kaupungin talonrakennusosaston tehtäväksi, jossa arkkitehti Helena Merikanto on kantanut suunnittelun vastuun. Rakentajana on toiminut talonrakennusosasto. Virastotalon tilavuus on 14.200 m³ ja lattiatapa-alue on eri kerroksissa yhteensä 3.375 m². Tilat on jaettu pääasiassa liikkeämäärille ja satamalaistokunnan alaisille virastoille. Lisäksi taloon on sijoitettu ravintola, joka aluksi suunniteltiin baariksi, mutta tarkemman harkinnan jälkeen muutettiin ravintolaksi, sillä vilkas ja palvelukykyinen satama tarvitsee tällaista ravintolaakin. Virastotaloon kuuluu myös kaksi asuntoa, 590 hengen väestösuoja ja viisi autotallia.

Vihkiäisten musiikkiohjelmasta huolehti Lars Erkkilän johtama TTY:n soitokunta. Tilaisuuden päättävä sai yleisö kierrellä tutustua satamaan taloon ja uuteen varastorakennukseen. Kutsuvierailia oli lounas virastotaloon sijoitettua ravintola Otankantissa. Klo 12–15 välisenä aikana saivat satamaan saapuneet käydä "Svea Järillä", joka päivän kunniaksi juhlanäytettynä otti kävijöitä vastaan ajoittain ahinkoon asti. Liputetut raitiakukset antoivat oman värinsä merelliselle satamalle.

* * *

Vaikka satamavirastotalon vihkiminen olikin juhlassa mielestä päivän kohokohta, tuntui kuitenkin siltä, kuin sataman tapahtumista

olisivat klo 13 alkaneet nuoren polven optimistipurjehdukset olleet valtoimimmat. Järjestely oli moitteetonta ja selostus asiantuntevaa. Rantakatselijoiden kesken virittyi suorastaan jännittävää tunnelmaa.

Ensimmäisen lähdön suorittivat yli 12-vuotiaat. Aivan kirjassa ei vielä ollut jännitystä, sillä Rauman Purjehdusseuran Rainer Fagerström oli aivan ylivoimainen maaliinsaapuja ja erittäin hyvänä kakkosena tuli hänen jälkeensä Uuden kaupungin Purjehdusseuran Mikko Iivonen. Mutta pronsissija nostatti jännityksen. Viimeisinä tulon seuran Mika Reinholm pyrki valtaamaan turkulaisilta kilpailijoilta vielä kolmannenkin tilan, kunnes katselijain iloksi Turun Pursiseuran Marja Aalto viimeisillä metreillä hänet sivuutti. Tässä sarjassa purjehti loppuun asti 14 kilpailijaa, joista Åbo Segelklubbin Peter Jansen, Erik Törnström ja Mika Reunanen tulivat sijoilje 5–7. Sen jälkeen oli järjestys: P.-E. Gederqvist UPS, Veijo Salmi- nen TPS. Also Raitio TPS, Ralf Gråhn ASK, Harri Kalevi TPS, Göran Fleege ASK ja Timo Granberg TPS.

Toisessa lähdössä olivat mukana alle 12-vuotiaat. Uuskaupunkilainen Jussi Sura oli selvänlaisessa johdossa matkan puolimaihien asti, kunnes turkulaiset saivat aikaan hyvän takaa-ajon. Kärkikolmikko kirsitti jännityksen huippuunsa, kun lähestyttiin maalia. Ja niin kävi, että ASK:n Pertti Arkkela "katkaisi maali- viivan" ensimmäisenä ja TPS:n Lasse Louna kiri hienoisesti kakkoseksi Suran saadessa tvtyvä pronsissijaan. TPS:n Erkki Nila, Timo Virtanen ja Risto Nila tulivat "pistesijoille". Sen jälkeen oli sijoitus: Toni Österlund ASK, Timo Kangasniemi

TPS, Ari Mikkola TPS, Anja Jokinen TPS ja Markku Saarniko TPS.

* * *

Perinteellinen Turun-päivän konsertti oli Konserttitalossa klo 17. Siinä esiintyivät Paavo Raution johtama Turun Kaupunginorkesteri ja Tuomas Haapasen johtama Turun Musiikkiopiston nuoris-orkesteri. Edellinen aloitti Viljo Mikkolan varsin suomalaisilla sävellyksillä ja jatkoi näytteillä Tauno Marttisen uutuu-soopperan "Lean" aariakoh- tauksista. Solisteina olivat oppe- ran muutamaa päivää myöhemmin tapahtuneessa kantaesityksessäkin laulaneet Tuula Nienstedt-Wegner (Lea), Kari Enkola (Joas) ja Juhani Lampius (Aram). Väliajan jälkeen soitti nuoris-orkesteri Vivaldia so- listeinaan nuoret viuluniekat Man- fred Gräsbeck ja Ilkka Viljanen. Konsertin päättivät nuoret pianotai- telijat Merja Soisaari, joka soitti Beethovenia, ja Antti Jula ohjelma- naan Lisztia.

Konsertti oli kokonaisuudessaan onnistuneesti rakennettu ja kuullut esitykset herättivät lämmintä ja ihastunutta mielenkiintoa.

* * *

Klo 19 alkoivat päivän päättäjäiset Aurajoen rannoilla. Turun Virastotalon soitokunta esitti marssi- soittoa ja Maarian VPK:n soitokun- ta antoi puistokonsertin. Noin klo 18.45 leikkasivat puolustuslaitoksen valohetkinä Aurajoen yllä syys- pimeälle taivaalle ja Martinsillan luota lähti liikkeelle toen väliuiku- sun suuntaan nuorisoihdistöjen ai- kaansaama venekulku, jota johti Osma Rannikko. Kirkkaasti valais- tua johtoveneitä "Minniä" seurasi

lähinnä Partio-Sissien, Åbo Vildarin, Tornipääskyjen ja Nuorten Kotkien seurojen ja niiden jälkeen se- urasivat alukset: "Odin" (Urheilus- keltaijat), "Merikotka" (Merikotkat), "Nuoret Kotkat" (Aluejärjestö), "Ki- hi" (Nummenmäen-lähtäjäpion- neeri), "Ankka" (Suomen Joutse- nen merimiesammattikoulu), "Jano II" (Turunmaan Meripalastusyhdis- tys), "Merisusi" (Auran Tahti-pojat), "Vihuri" (Mikaelin Vihuriveljet), "Ragvald" (Kaukaisen Linnan Yrjä- nä), "Kotka" (Kaarinan Ristiritarit) ja "Neptunus" (Sinikotkat). Kul- kuen pelustessa kohti lähtöpaik- kaansa räiskyi Sappalinanmältä komea ilotulitus. Turun-päivän 1968 perinteellinen päätös.

TURKU-SEURA ÅBO-SAMFUNDET r.y.

Toiminnanjohtaja –
Verksamhetsledare

Risto Laine
L. Rantak. 13
klo 11–15. Puh. - tel. 11 333

Svenskprälig sekreterare –
Ruotsinkielinen sihteeri

Carl Jacob Gardberg,
Turevågen 3 A, tel. - puh. 10 852

Postisähtötili – Postigiro
Tu 32 300.

Liity jäseneksi Turku-seuraan
jäsenille Suomen Turku
ilmaiseksi

Bliv medlem i Åbo-samfundet
– Åbo, vörd stad gratis.

Bore Oyn järjestämä pienoismallinäyttely on tässä kaupunkimme johtohenkilöitten ja järjestäjien edustajien tarkasteltavana.

Toimittaja Eino Lehtinen saa ansaitun palkintonsa kaskutoimikunnan puheenjohtajan, prof. Toivo T. Rinteen kädeltä.

Klaari o sano föriäijä

LUKIJALLE

Elämän harmaa arkipäivä on tostaista. Jokaisen on sitä koettava. Kukaan ei pysty sitä väistämään. Onneksi saatamme sen keskellä löytää virkistävää väriäliikettä, ihmisiä ja tapauksia, jotka pirstavat. Tässä mielestä Turku-seura on julkaisut kaskukirjansa.

Turku-seuran sivistysjaosto on ollut aloitteentekijä. Hanke on voitu toteuttaa Turun kaupungin taloudellisen tuen turvin. Harrastus on ollut yllättävän suuri. Kaskuja on kertynyt 1872, lähetettävä on ollut 105.

Maisterit Irja Sähke ja Taina Herrala ovat suorittaneet taiteen ja vastuunalaisen alkukirjainnan. Vain kolmannes kaskusaaliista julkaistaan. Kaskukilpailun ylivoimaiseksi voittajaksi suoriutui toimittaja Eino Lehtinen.

Kaskutoimikunnan puheenjohtajana on toiminut prof. Toivo T. Rinne ja jäseninä toimittajat Eino Lehtinen, prof. Reino Leimu, toimittaja Arvo Suominen, kirjailija Ole Torrala ja fil. tri Urho Verho. Toimikunnan sihteerinä on ollut harrastaja Risto Luine, kaskukirjain toimittajana toimittaja Harri Kalpa ja kuvittajana ylioppilas Tarjamaria Salo. Kanskutia on taitteilla Ilmari Katjalan, Rouva Aksa Katjalan on ystäväliikettä luovuttanut piirroksen toimikunnan käytöön. Murresäntien tekstin tarkistajana on ollut maisteri Maria Grönholm ja typografisen asun suunnittelijana faktori Ake Ohlsson.

Kaskukokoelma on talletettu Turun maakunta-arkistoon, jossa se on aasianharrastajien käytettävissä. Turku-seura jatkaa keräilyä ja vastuunalaisia kiitollisuuksia aasia kaskuja.

Suomen Turussa syyskuussa 1968

Kaskutoimikunta

Edelläolevat sanat on Turku-seuran kaskutoimikunta kirjoittanut esipuheeksi kokonaista 267 sivua käsittävään ja lokakuun alussa kirjakaupoihin ilmestyneeseen teokseen. Kirjan nimeksi on valittu suosituimmaksi turkulaisuuskaukukseksi todettu koma "Klaari o sano föriäijä" ja aloitsikoksi "Turkulaiskaskuja". Teos on myös saanut esilehdille maininnan "Turku-seuran julkaisuja I".

Tosiassiansahan ei turkulaiskaskujen valikoima ole Turku-seura, Abosamfundet ry:n kustannustoiminnan ensimmäinen ilmentymä. Onhan aikakauslehtemme "Suomen Turku Åbo, vår stad" ilmestynyt neljässä vuodessa jäsenten ja muiden Turun ystävien luettavaksi koko 1960-luvun ajan. Merkintä on kuitenkin paikkalaan, sillä perinteellinen tapa on sanottu tavoin numeroita vain kirjan muotoon saatetut julkaisut, jotka aatteellinen, tieteellinen y.m.s. yhtymä julkaisuuteen toimittama. Järjestysnumero I viittaa toiveeseen, että turkulainen kaskutoimikunta voi myöhemmin jatkua näin alkuun saatua julkaisuensa sarjaa. Ensimmäisen teoksen merkitys on tässä kohdin ratkaiseva merkitys.

Turkulaiskaskujen kokoelma otetaan varmaankin vastaan kiitollisin mielin. Onhan teos itse asiassa turkulaisien itsensä toimittama. Turku-seuran sivistysjaoston aloitteesta syntynyt suunnitelma johti kaskujen keruukilpailun järjestämiseen v. 1967. Kilpailun päättymisajaksi määrättiin päivämäärä 31. 3. 1968. Siihen mennessä oli tulos kerrotun laajuinen.

Turun-päivänä 15. 9. 1968 jakoi kaskutoimikunnan puheenjohtaja prof. Toivo T. Rinne keruukilpailun varatut kymmenen palkintoa Konserttitalossa Turun Kaupunginorkesterin järjestämän perinteellisen Turun-päivän konsertin välillä. Ylivoimaisesti ensi palkinnon — taitelijan Armas Lehtimäen Turku-aihei-

sen maalauksen — voittaneen toimittaja Eino Lehtisen ohella olivat viiden parhaan joukkoon selviytyneet työnjohtaja Uuno Frank, oikeusneuvosmies Uulo Palaja, varanotaari Allan Salomaa ja kouluneuvos Veikko Wainio (nyk. kotipaikka Oulu, koulukaupunki Turku). Viisi muuta sijaa valtasivat varanotaari Eero Karo, työnjohtaja Paul Laaksonen, filmaist, Bengt Pettersson, hra Hjalmar Suominen ja rva Alina Vaittinen. Onnitellumme.

Mainittakoon, että kaskuja on kertynyt määrään päätyttyäkin, joten niiden luku on pyöreästi 2000. Keräyksen jatkuvuus onkin suotavaa, sillä tähänastinen tulos osoittaa, että monet elämäntavat, joiden kentällä ilman epäilyä on kaskuilla, ovat kokeilmissa suppeasti edustetut. Ehkäpä pianikin nähdään turkulaiskaskujen jatko-osan muodossa "Turku-seuran julkaisuja II".

Tässä on lausuttava julkinen kiitos uhrautuvasta työstä tehokkaalle kaskutoimikunnalle, niin myös kirjan toimittajalle ja muille teoksen valmistamiseen aktiivisesti osallistuneille. Paras kiitos on kuitenkin siinä rohkaisu, jonka ostajakunta antaa. Kun menekki on hyvä, silloin vasta klaari o, niinku föriäijäki sanos.

TYTÄR TIESI

Turun kaupunginhallituksen jäsenet olivat Oulun kaupungin vieraina. Isännät tarjosivat vierailleen juhlaillalliset eräissä paikallisessa ravintolassa. Paistin jälkeen pistäytyi k:n jäsen Eino Lehtinen soittamassa Turkuun vaimolle. Perheen tytär halusi hänkin puhua muutama sana isänsä kanssa, sai kuulokeen ja lausaiti:

— Kuule isä, älä viitti seurustella sen Varpen kanssa, me Majjalan pöytä...

(Turkulaiskaskuja)

Turun satama-Suomen portti länteen

Satamajohtaja

Esko Ajanko:

Turvallinen talvisatama

Turku on osoittautunut Suomen varimmaksi ja edullisimmaksi talvisatamaksi. Sijaitsehan se ilmastollisesti maamme lauhkeimmassa osassa lounaisrannikolla. Tämän vuosisadan aikana satama ei ole ollut kertaakaan suljettuna jääesteiden takia. Maan talouselämälle tämä tosiasia on elintärkeä. Ympäristö on merkittävästi turvattu. Ja Turku on täällin väinässä. Ankarimpina talvina voimakas jäänsärkijälavaus auttaa osaltaan tilannetta merien aukiapitamisessa. Leudoimpina talvina taas jäänmuodostus on niin vähäistä, että laivat voivat liikennöidä Turkuun ilman jäänsärkijöitä. Merellä johtaa Turkuun turvallinen reitti laajan saariston suojassa. Saaristo estää ahtojäiden syntymistä. Normaaleina talvina esimerkiksi Ruotsin liikennevoimat kustajalaitat ja autolautat voivat noudattaa aikataulujaan minuutin tarkkuudella. Talviliikenne Turkuun on nopeaa, varmaa, turvallista, taloudellista.

Kasvava matkustaja- ja lauttaliikenne

Turku on Suomen suurin matkustaja- ja lauttaliikennesatama. Vuosi vuodelta matkustajien määrä on kasvanut. Matkustajaliikenteessä Turulla on perinteitä joita valitaan edelleen. Ja kaupapaällisiksi Turku tarjoaa matkustajille kaupunkien mielenkiintoisen tutustumiskohteen laivareiteillään silmäruuiksi kauneudesta maailmankulun Turun saariston. Tehokas lauttaliikenne on tehnyt mahdolliseksi tavarien pikajuljetuksen autoilla suoraan "ovelta ovelle" kautta vuoden mihiin tahaan Skandinavian tai Keski-Eurooppaan. Vuonna 1966 kuljettiin au-

Turun kaupunki sijaitsee Suomen lounaiskärjessä. Kaupungin halki virtaa Aurajoki, jonka suu laajan saariston suojassa on hyvien maa- ja meriyhteyksiä ansiosta tarjonnut kautta aikojen erinomaisen kauppa- ja satamapaikan. Turun nykyaikaisten rakennusten keskellä ovat muistomerkkeinä menneiltä ajoilta 1200-luvulla rakennetut linna ja tuomiokirkko. Kaupungin satama on laajennettu ja kehitetty kunkin ajan vaatimuksia vastaavaksi. Turun satama on toiminut ja toimii edelleen yhä merkittävämpänä Suomen porttina länteen. Nykyisin Turun satama on kehittänyt kansainvälinen vienti- ja tuontisatama, jonka maa-alue on noin 180 ha ja vesialue noin 1 000 ha. Rantalaureita on kaikkiaan 8 km.

toilla lauttaliikenteessä jo noin 200 000 tonnia erilaista tuontia- ja vientitavaraa. Matkustajien lukumäärä oli samana aikana ulkomaan liikenteessä 642 287, henkilöautojen 73 006 sekä kuorma- ja linja-autojen 18 714.

Konteineriliikenne

Konteineriliikenne on nykyaikainen tavarankuljetusmuoto, joka nopeuttaa ja vähentää tavarankäsittelyvaiheita liikenteessä. Turun satama on tässäkin suhteessa pysynyt kehityksessä ajan tasalla. Turussa on kehittyvä konteinerisatama omin 60 t. erikoisnosturein. Turun satama soveltuu erinomaisesti konteineriliikenteen keskuksiksi, sillä satamasta ovat nopeat vetävät jatko-yhteydet kaikkialle sisämaahan — ja tietysti yhtä tehokkaat yhteydet sisämaasta satamaan.

Vapaavarasto

Turun Vapaavarasto Oy niminen vapaaväyhykyhtiö toimii valtioneuvoston antaman toimiluvan, järjestysannnon ja takson perusteella.

Turun Vapaavarasto Oy hallitsee noin 30 hehtaarin suuruisia maaleluja, joka on eristetty muusta tulialueesta siten kuin vapaasatamaksi kansainvälisen käytännön mukaan. Edellämainitusta alueesta sijaitsee noin puolet Pansion öljysatamassa, jonka vieren on rakennettu vapaavarastolle oma laivailuri. Täällä puretaan mm. autoja, jotka vapaavarastossa sijaitsevassa huoltotalissa huolletaan luovutuskuntoon ennen tullausta. Rautatien pistoraiteille on juuri valmistumassa.

Länsilaiturin vapaavarastoluella sijaitsee uusi 25 000 m³ käsittävä betoninen varastorakennus sekä pienempi toimistorakennus.

Vapaavarastolla on eurooppalaisen vapaasatamien tavanomaiset privilegit tavarankäsittelyyn suhteeseen. Alueella voidaan myös varastoida tavaraa, jota ei ole tilattu Suomeen tai joka on tarkoitettu jälleelaivaukselle varten muihin maihin. Ulkomainen tavaranoimistaja voi sijoittaa vapaavaraston oman jalkeluvaraston, josta vapaavarastoyh-

tiö luovuttaa osaa omistajan määräämille asiakkaille sovitulla maksuehdolla. Tavara pysyy myyjän omaisuutena siksi kunnes se kuljetetaan ulos alueelta.

Vapaavaraston alueelta on myöskin vuokrattavissa tonttitala varastorakennuksia varten. Teollinen toiminta on kuitenkin sallittua ainoastaan valtioneuvoston luvalla.

Pääsatama on Aurajoen suussa, jonne johtaa 8,2 m (27 j) syväinen väylä. Laivapaikkoja on 35. Tehokkaita satamanosturita ja hyvät varastoimismahdollisuudet.

Jokisatama sijaitsee ylempänä Aurajoen varrella. Sitä käytetään rannikkoliikenteeseen. Väylän syvyys 5,3 m (17 j).

Lautta- ja matkustajasatama sijaitsee pääsataman yhteydessä. Liikennettä palvelevat ajankäytön lähti- ja tulolaiturit sekä moderni matkustajaväylä.

Öljysatama on noin 3 km päässä pääsatamasta. Sen syvyys on 9 m (29,5 j).

Konteinerisatama on kehittänyt länsilaiturin puolelle tehokasta konteineriliikennettä varten. Siellä on lastin käsittelyä varten 60 t. erikoisnosturi.

Vapaavarasto käsittää noin 30 ha jakaantuen 14 ha:n alueeseen sekä 16 ha:n alueeseen, jossa on erillinen laiturit. Vapaavarastorakennuksen tilavuus 25 000 m³.

Nopea, joustava, palveleva

Nykyajan satamaliikenne edellyttää joustavaa ja tehokasta palvelua varten nykyaikaiset teknilliset laitteet ja väljät varastoimismahdollisuudet. Turun satamassa on sähköllä toimivia laiturinostureita 35 kpl.

Nostureiden lisäksi huolehtivat tavaranopeasta siirrosta erilaiset kruit, autonosturit ym. teknilliset laitteet.

Runsaasti tehokasta varastotilaa

Erilaisia varastosuojia ja -kenttiä sataman alueella on 20, yhteispinta-

alaltaan 59 119 m². Alueittain ne ovat seuraavat:

	m ²
Laiturivarastosuoja	26 716
Warrantti- ja tullisuoja	2 618
Laiturintakaisia varastosuoja	12 016
Laiturintakaisia varastoaitauksia	5 023
Lämmitettävää varastotilaa	3 818
Jäähdytystiloja	1 687
Vuotasuoja	1 723
Kautilakuvuvarasto	701
Avointa kenttätalaa noin	250 000

Vapaavarasto	m ²
varastorakennus	4 000
varastokenttä	160 000
Satamajäänsätkijä ja -hinaaja. Hinaus- ja talviliikennettä varten satamalla on m.s. AURA 800 IHV sekä lisäksi 1800 IHV uusi satamajäänsätkijä vuoden 1968 joulukuusta lähtien.	

Ulkomaan liikenne vuonna 1966

Vienti 1966	tn
Puutavara	64 995
Puuhioke, selluloosa	120 685
Paperi, pahvi, kartonki	137 173
Vaneri	30 160
Rautatavara	86 123
Kappaletavara	82 837
Muu tavara	31 558
	553 631

Tuonti 1966	tn
Vilja ja viljatuotteet	21 737
Kivihilli, koks	180 581
Metallit	56 139
Lannoitusaineet	22 470
Kivennäisöljyt	320 443
Malmi	208 165
Kappaletavara	169 329
Rautatavara	95 552
Muu tavara	263 234
	1 337 650

CAFE DU GRUND eli AKUN MONTTU

Kristiinankadun 8:ssa sijaitsi aikoinaan, ainakin vielä 30-luvun alkuvuosina, sanotun kadun ja Eerikin kadun kulmauksessa pari askelmaa kadunpinnan alapuolella oleva kahvila. Pitkän miehen päälaki melkein hipoi kattoa, mutta jyrkeillä pyödyillä ja penkeille oli sentään melkoiset tilat tarjottuapuolella, ja lisäksi oli vielä yksi huone kahvin keittoa ja astiain pesoa varten. Seinät olivat valkoisiksi kalkkivat. Arvostusasteikossa tämä kahvila oli kai huonommassa paikassa, mutta käytännössä se täytti tarkoituksensa mainiosti. Ison mukillisen hyvää kahvia ja pulskan pullan sieltä sai huomattavan huokeen hintaan. Muun muassa torille tulleet maalaiset, saaristo-

laisveneiden väki, kauppahallilaiset, rakennustyöläiset, ajurit ja autonkulkettajat tapasivat mielellään poiketa sinne aamuvarhaisella ja muinakin aikoina välivirkistykseksi.

Kahvilan omistivat Miina ja Matti Ranta, ja tarjoilusta sekä järjestyksestä piti huolta heidän poikansa August, joka oli ottanut itselleen sukunimen Kielo. Allekirjoittanutta ja meitä muita samanikäisiä ihmettyi kovasti, kun Aku kutsui vanhempiaan Miinaksi ja Matiksi. Moienen tuttavallinen puhuttelu ei ollut tapana siihen aikaan nuorten keskuudessa.

Aku oli luonteeltaan hyvin seuralinen ja iloinen, mutta hyvän järjestyksen hän aina ylläpiti "montussa". Se olikin muuten hyvin tarpeellista, sillä poliisilaitos piti tarkan huolen siitä, ettei minkään järjestyshäiriöitä saanut pikuvärioitoissa syntyä. Jos joku yritti omasta pullostaan lirtittää kahviin vahvistusta, siirsi roteva Aku nopeassa tahdissa asiakkaan ovesta kadulle. Aivan oven vieressä kadun puolella oli sillä kohdalla sijaitsevan autopirsin puhelin, jota Aku nimitti "ulkolinjapuhelimekseen". Sitäkin oli joskus käytettävä poliisin kutsumiseksi paikalle, mikäli asiakesi muutet aikunut totella.

Kun kahvila oli avoinna aamulla kello kuudesta alkaen kahdeksaan illalla, oli Akulla aikamoinen päivätyö. Mutta se ei häntä erikoisesti rasittanut, sillä illalla oli hänellä hyvinkin usein "suuri vastaanotto". Tarkoin peitetyistä ikkunoista ei päässyt pienintäkään valoa kadulle, kun ystävät tuttavineen tulivat Akua tervehtimään ja iltaa viettämään. Silloin oli pikkupannu tullella, kahvipöytä oli monenmoista ja räskäläpannu. Aku käsitteli kuin parasikin partiopöytä. Väkiuomista ei näissäkään tilaisuuksissa tarjottu. Ainoastaan parin kolmen parhaan kaverin seurassa avasi Aku rommpullon erikoistapauksissa, mutta se olikin parhaimpia merkkejä. Istujaiset sijoittivat mukavimmin keittiöön, mikä oli pihan puolella ja melkoisen avorakin. Siellä oli iso ilmanvaihtoputki pihalta katsoen aivan maan rajassa. Sitä tieltä autopirsin miehet ylläkin saivat järjestykseen tupakkoastoksensa. Akulla oli muutenkin hyvät suhteet pirsimiehiin, sillä astuipa hän Turussa missä tahansa autoon, niin järjestyi hänelle vapaa kyyti, eikä "ulkolinjapuheluiden" käytöstäkään mitään velotto.

Akun — myös Grundi-Akuna tunnetun — kahvilan iltaisin kerääntynyt ystäväpiiri oli melko suuri ja monenlaisista aineksista koostunut. Kupittaan putarhakouluin oppiailta, myymälä- ja konttoriväkeä sekä naapureita ja muita kylänmiehiä siinä oli samaten kuin meitä "vanhojapoikia" mahdollisine tyttöystävineen. Ei Aku aina tarkkaan jaksanut muistaa, miten hyvässä ystävyysseurassa hän kuhunkin oli. Kerran erään pukuliikkeen nuori kassanhoitajatarneiti, joka veljensä seurassa oli joskus käynyt tutustumassa Akun monttuun, tapasi Akun Kansallispankin. Kuuluvaan riehakkaaseen tapansa Aku vatvoi päivän tapahtu-

mia, ja kun tyttö kysyi, tuleeko Aku veljen nimipäiville heille illalla, vastasi tämä: "Em mää nyk kerkki, mutt mää tule enskerrall ja ole sitt yätä". — No niin, arvatakaapa, pu-nastuiko tyttö?

Aku oli joskus ostanut itselleen pienen merenrantahuivian Kaksikerästä ja oleili siellä väliin muutaman päivän kerrallaan. Kaikenlaista pikkua hämminkiä hän oli sielläkin valmis aikaansaattamaan itsensä ja muitten iloksi. Aamulypsyltä myöhästyttyään hän kerran meni lähinaapurin keittiöön ja kaasi vastatuodusta maidosta puolet omaan kannuunsa. Kun vain vähän aikaa talossa ollut palvelijatar moitti näin outoa menettelyä, lohdutti Aku häntä sanomalla: "Älä sure mitää, kylli huamen aamull saat mun kannust".

Eräänä keväänä ihastui Aku ikkylänsä, kun hänen kahvilaansa oli jostakin ilmaantunut pieni sievä kissanpoikanen. Se ristittiin Jeremiaksi, ja siitä tuli monen kahvilavieraanikin lemmikki. — Aikaa oli kulunut jo seuraavaan kevääseen asti, kun Aku kadulla vastaan tullessaan manaili: "voi pahaniikine senttä, ku se Jeremias ei tainnu ollakka mikkä oikkia Jeremias, kosk se on viime yön saanu kuus pient pokast".

Kaikista pikkua töiläuksistaan huolimatta saattoi Akun luotua täydellisesti. Osotuksena tästä voidaan mainita, että kun eräs Akun vanhempien naapurina asunut vanhahko nainen palasi kotimaahan Amerikasta, hän luovutti Akulle kaksi suuren summan sisältävää pankkikirjaa. Samalla hän pyysi Akua hoitohojakeen ja antamaan vain säästeliäästi käyttövaroja turhan haaskamiseen välttämiseksi. Tämä luottamustoimi tulikin kunnolla hoidetuksi.

Kun Akun vanhemmat kuolivat ja olosuhteet kaupunkikuvasa alkoivat suuresti muuttua, kävi tämänluokkaisen kellarikahvilan pito vaikeaksi, ja toiminta piti vähitellen lopettaa kokonaan. Myöhemmin toimi Aku Kielo talonmiehenä parissakin paikassa ja eläti itseään erilaissilla tilaisuuksilla, kuullen suhteellisen nuorena.

— r — r — r —

UUELLE URALLE

Uraansa aloitteleva turkulainen vosikka-ajuri oli poliisilaitoksen komisarion luona tenttimässä kaupunkintuntemusta. Sen laita taisi olla vähän niin ja näin, ajurin vastaukset olivat epävarmoja ja useimmiten vääräkin. Lopulta oli komisarion mitta täysi:

— Kyl teijän ny on parast vaa ajatel jottan käytännöllist ala, ei täst tul mittä.

(Turkulaiskaskuja)

Veikko Hankomäki:

PALLIVAHAN KIRKKO JA TYÖKESKUS

Turun kovin keskustavoittainen kaupunkikuva on tasapainoitunut kun Maarian seurakunnan uusi kirkko ja työkeskus on noussut Pallivahan mäelle Ruskon-, Paltan- ja Kaerlantien risteyskseen. Työkeskuksen seurakuntatilat ovat tavallista avarammat mutta sen vaikutuspiirissä asuukin jo 6–7.000 ihmistä ja lähitulevaisuudessa pääsee vauhtiin Ruskon-, Ohikulu- ja Teräsräutelaiteiden välisen alueen rakentaminen.

Kärsämäen eli nykyisen Pallivahan työkeskuksen rakentaminen oli ensimmäisenä Turun seurakuntien v. 1963 hyväksymässä laajassa rakennusohjelmassa ja talon piti valmistua jo vuonna 1965. Työkeskus kirkkoineen rakennettiin kuitenkin aluksi suunniteltua huomattavasti suuremmaksi, mikä on eduksi sillä Turun pohjoisen kaupunkialueen kirkkokysymys on samalla lopullisesti ratkaistu onnistuneella ja taloudellisella tavalla.

Arkkitehtoisuudessa suhteessa kirkko työkeskuksineen täyttää korkeat vaatimukset. Muiden työkeskuksien tapaan Pallivahankin työkeskuksessa on erikseen suunnitellut tilat aikuisia ja nuorisotyötä varten. Poikatyön partio- ja kerhohuoneet on sijoitettu alkakertaan. Varsinaiset seurakuntatilat sekä työtöyön huoneet ovat kirkon kanssa samassa tasossa.

On todettu, että esikaupunkialueiden asukkaat antavat niille rakennetulle seurakunnallisille työkeskuksille jaksamattoman hyväksymisensä. Tämä on ymmärrettävää sen johdosta, että ne yleensä ovat olleet ainoat rakennukset, joissa uusia asuntolajuiden asukkaat ovat voineet kokoontua. Erikoisesti vanhusien sekä nuorisoin ja lasten kokoontumistarve on suuri. Nuoret perheet ovat ottaneet avosylin vastaan seurakuntien leikkikouluja ja niinpä Pallivahankin leikkikouluin ilmoittautui heti 40 lasta, mikä on paljon kun otetaan huomioon, että melko lähellä olevassa Taskulan työpisteessä on 96 4–6-vuo-

tiasta leikkikouluista. Seurakuntien leikkikouluissa Turussa on yhteensä noin 2 500 lasta.

Uusien työkeskusten tehtävänä on luoda työmahdollisuudet varsinkin vanhusien ja lasten parissa tehtävälle työlle. Diakoniana ja nuorisotyöhön seurakunnat käyttävät tänä vuonna 27,5 % kirkollisveron tuotosta eli nuorisotyöhön n. 835.000 markkaa ja vanhusien sekä sairaiden parissa tehtävään diakoniatyöhön n. 1.110.000 markkaa. Uudet työpisteet merkitsevät aina uusien ihmisten tulemistä osallisiksi seurakuntien tarjoamista erilaisista palveluksista ja senvuoksi seurakuntatyöpiisteiden verkostoa pyritään jatkuvasti täydentämään. Pallivahan työkeskus on neljäs Turussa tänä vuonna valmistunut seurakuntien työkeskus ja lokakuun puolivälissä alkoi toiminta Kupittaan työkeskuksessa Kaivo- ja Sirkkalankatujen kulmassa.

VANHA AJIA

Arkkitehti Ervin laatimaan Turun Yliopistonmäen alkuperäiseen suunnitelmaan kuului, että Vesiliinannmäellä olisi avattu suora katu Tuomiokirkkorille kohti Tuomiokirkon pääkruunaa. Sen tieltä olisi kuitenkin pitänyt purkaa torin laidassa sijaitsevan vanhaan rakennukseen joskus vuosiasadan vaihteiden tienoilla liitetty lisärakennus.

Muinaistieteellinen toimikunta katsoi, ettei tätä saa tehdä, sillä sen mielestä torin intiimi miljöö olisi leikkauksesta kärsinyt liaksi. Tämä lausunto sai Arvo Toivosen toteamaan:

— Kyl mää ole sit jo vähä kamala vanha äijä. Toivosen seuralainen uskalsi epäillä moista väitettä, jolloin Toivonen jatkoi:

— Kuules, mää voi sen oikkeen toristaakki. Katos, mää oli jo mälestän semmone aika miäs ja muista se valia hyvin, ku tonne Tuomiokirkko nurkil pykätti yhte vanhempi rakennukse muunsa lisärakennus. Ja nys se lisärakennus täyty säästä muinaismuistona.

(Turkulaiskaskuja)

Ylioppilaskylä nousee

Turun Ylioppilaskylän I rakennusvaiheen urakkasopimukset allekirjoitettiin syyskuun lopulla Turun Ylioppilaskyläseuran ja Rakennus-toimisto Huoia Oy:n välillä 9.215.058 markan kokonaisurakkasummasta, josta rakennusteknillisten töiden osuus on 7.116.000 markkaa.

Urakan kohteena on neljä neljästä rakennuksesta muodostunutta kortteliä eli kaikkiaan kuusitoista rakennusta ja huoltorakennus yhteiseltä tiiviuudeltaan 53.500 m². Kussakin opiskelija-asuntolarakennuksessa tulee asumaan 36 opiskelijaa, joten I rakennusvaihe antaa valmis-tuttuaan asunnot 576 ylioppilaalle.

Kortteliin kuuluvat kolmikerrok-siset rakennukset muodostavat toi-minnallisen kokonaisuuden. Rakennukset ovat toisiinsa yhteydessä siten, että rakennuksen porraskäytävä on toisen rakennuksen varauos-käytävä. Rakennusten väliin jäävä liikennettä vaihtava käytävä toimii samalla tuuletusparvekkeena. Asun-toissa tyyppiläisistä kesikäytäväs-tä, joissa huoneet ovat, kuten ho-teleissa käytävän kumminkin puo-lin, on luovuttu. Rakennusten käyt-ävät tulevat olemaan sivuita väisä-juja näkyman avautuessa sisäpi-halle.

Turun nykyisissä ylioppilastalois-sa asunnot ovat pääasiallisesti kah-den hengen huoneita. Tässä vai-heessa rakennetaan ylioppilasky-lään pelkästään yhden hengen huo-neita. Opiskelijaa kohti tulee va-brut-to-kerrosala on noin 30 m² ja huo-neen pinta-ala on 19 m². Tämä on tila joka on opiskelijan hallinnassa ovensa nimikiven takana. Huoneet eristetään porraskäytävästä kaksin-kertaisilla ovilla. Huoneen yhteyteen tulee WC ja suihku. Lisäksi opiske-lija saa käyttöönsä oman puheli-men. Omaa keittiötä huoneisiin ei varata, vaan sellainen järjestetään 12 opiskelijan ryhmälle. Keittiössä varataan tilaa astioiden säilyttämis-tä samoin kuin ruokailua varten. Muita yhteistiloja rakennuksiin tu-lee oleskelu- ja TV-huone kahtatois-ta opiskelijaa kohden. Lisäksi ra-kennetaan sauna joka toisen raken-nuksen katolle eli yhteensä 8 kap-paletta.

Huoltorakennukseen tulevat hotel-li- ja vastaanottokeskuksen vaatimat tilat ja puhelinkeskuksen teknilliset tilat, talonmiehen asunto ja huolto-tilat sekä lämpökeskus.

TAPAHTUI PARTURISSA

Lietolainen isäntämies oli Turussa käymässä ja pistäytyi parturissa.

Liekö parturi ollut krapulassa vai partaveitsi huonosti teroitettu, joka tapauksessa parranajo muodostui niin tuskalliseksi, että isäntä sai ai-heen huomattua:

— Ne ko ei lähre juurines, ne saa kyl katkasta...

(Turkulaiskaskuja)

Urakkaohjelman mukaan valmis-tuvat rakennukset siten, että kolme kortteliä voidaan valmiina luovuttaa elokuun 15 päivään 1969 mennessä ja neljäs kortteli joulukuun 15 päi-vään 1969 mennessä. Rakennusten sijoitus ilmenee oheisesta valoku-vasta.

Kuten muistettaneen Turun Yli-oppilaskylän tilaohjelman mukaan rakennetaan asunnot ylioppilasky-lään kaikkiaan 3.600 ylioppilaalle. Ensi vuonna aloitettavassa II raken-nusvaiheessa kiinnitetään päähuo-mio opiskelijaperheiden asuntojen rakentamiseen.

Vosikka-ajuri Ahtola odotteli kerran pienessä sievässä asiakkaita Tuomiokirkon edustalla sijainneella vosikka-asemalla. Oli hiljainen ilta, kydyttäviä ei ilmestynyt ja ennen pitkää Ahtola nukahti pukilleen. Hevonen kylästyi seisomaan paikallaan ja lähti astelemaan Brahen puistoon, missä se ruohoa hamuillen verkalleen väelsi eteenpäin.

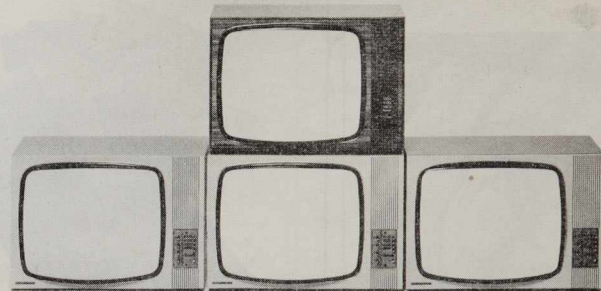
Suurtorin maisemilla päivystänyt poliisi huomas puistossa liikkuvan vosi-kan, säntäsi paikalle ja tiukaksi ajurilla:

— Miten te nyt puistossa ajatte?

Ahtola havahtui, ällisteli ympäristöään, mutta nokkelana miehenä hänellä oli vastaus valmiina:

— No, ko mää tykkäsi, ei toi Praahe vinkkas...

(Turkulaiskaskuja)

Asan vaihtoehtdot. Parempia ette löydä.

Valittavana 15 erilaista Electromatic-Asavisioita. Edullisia eh-toja myös vaihtokaupassa. Tutustukaa syksyn väri-iloisim-paan Asavisio-mallistoon: purppuranpunaista, merensinistä, narsissinkeltaista, sammaleenvihreää, hel-menharmaata, teakia, palisanderia, mahonkia ja pähkinää.

ASA

Sisällys — Innehåll

Väinö J. Leino:	Turun-päivä v. 1968 — Åbo-dagen år 1968 ..	13
Turku — meren kaupunki — Åbo — Staden vid havet	1	
Erkki Vuori:	Klaari o sano föriäijä	16
Suomalaisuusliike Turussa 1880-luvulla ..	2	
Ulf Bergring:	Esko Ajanko:	
Ett rederi i Åbo — Muuan turkulainen varustamo	6	
Eero Vasara:	Turun salama — Suomen portti länteen — Åbo hamn	17
Turun Kauppaopiston eräitä kehityspiiri-teitä — Om Handelsinstitutet i Åbo	8	
Minne näkötorni? — Utsiktstornet — vart? ..	10	
Toiminnanjohtajan palsta — Sekreteraren an-måler	12	
	—r-r-r: Café du grund eli Akun monttu	18
	Veikko Hankomäki:	
	Pallivahan kirkko ja työkeskus — Palli-vaha kyrka och verksamhetscentrum ..	19
	Ylioppilaskylä nousee — Studentbyn byggs ..	20

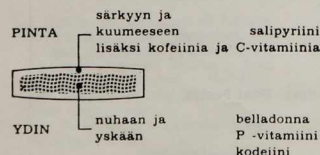
Kansikuvaa esittää Pitkäsaalmea, taustalla Isoisten asuntoaluetta. Kuva: **Erkki Paakki**.

on flunssa tämän näköinen

Ottakaa flunssasärkyyn vahva Rinasin ydintabletti. Heti. Se lievittää kaikki vilustumisoireet. Nopeasti. Pintakerros helpottaa säryn ja kuumeen, ydin nuhan ja yskän. Tehokkaasti. Pakkaus: 20 tabl. Huom. nyt myös 40 tabl. pakkaus!

vahva Rinasin
hoitaa flunssan näkymättömiin

**Kaikkia vahinko-
vakuutuksia**

VAKUUTUS-SAMPO

**RAKENNUSTOIMISTO
L. & P. & L. LOUHI**

**TURKU HÄMEENKATU 30
PUH. 24 749**

T:mi ANTICOR TEOLLISUUSKATU 44 PUHELIN 371 720 AUTOJEN RUOSTEENESTOALAN ERIKOISLIIKE TURUSSA	Teollisuussähkötyö Oy A-luokan urakoitsija Turku, Yliopistonkatu 20 Puh. 22 100 ja 27 210 LASILEIKKAAMO JA -HIOMO, PEILI- JA METALLITEHDAS TOIMIALAMME TYÖT SUORITAMME NOPEASTI JA EDULLISIN HINNOIN AUTOILIJAT — huomioikaa autolasi- palvelumme! KAUNE Köydenpunojankatu 32 - Puh. 390 045 ja 390 165 Konttorijalan jälkeen puh. myös 390 774 ja 53 705
HUONE- JA KATURAKENTAJA Oy Puutarhakatu 8 a B. Puh. 16 066	RAKENNUSTOIMISTO AIMO SALMINEN OY Turku Puutarhakatu 8 c Puh. 10 641
Turun kaupungin katurakennusosaston luvalla saadaan joen länsipuolen HAJOITUSKAIVOT poistaa käytännöstä. Poistamistöistä antaa tarjoukset KIINTEISTÖ- JA KATURAKENNUS Käsityöläiskatu 1 - Puh. 18 776	Turkulaisten SUOSIMA KENKIEN OSTOPAIKKA KENKÄTALO Korko MAARIANKATU 8 — KAUPPAPIHA

ILPOISIIN NOUSEE ELÄVÄ PUISTOKAUPUNKI

Alueelle rakennetaan neljä asuintaloyhtiötä sekä liikekeskus, joihin tulee yhteensä 32 taloa. Näistä on jo kuusi valmiina. Käykää tutustumassa alueeseen paikan päällä ja konttoreissamme! Kiinteät myyntihinnat alkaen 560 mk:sta/m².

Myynti:

rakennus oy

Aurakatu 8, puh. 330 311

Rahoitus ja asuntosäästäminen:

TURUN SÄÄSTÖPANKKI

Linnankatu 18, puh. 20 281

Turku-Seuran suuren kaskunkeräyskilpailun tulokset koottuna ratkiriemukkaaseen teokseen

Klaari o sano föriäijä

276 sivua, henkilöhakemisto, sidottuna 20: —

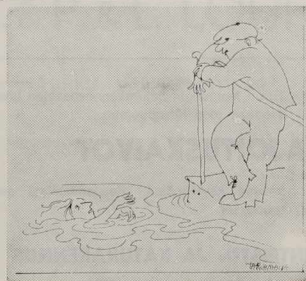
Linnankatu 16 - Hämeenkatu 7
Satakunnantie 12
vaihde 29 451

jakaja:

KANSALLINEN KIRJAKAUPPA

OSTOKORTILLA

Asunto-osakkeita syyskuussa valmistuneista kerrostaloista Turussa ja Naantalissa

Asunto Oy Arseninkartano, Sirkkalankatu 4 Turku

3 h + k + kh + wc + parv.	67 m ²	mk 54.960:00
3 h + k + kh + wc + parv.	73,5 "	mk 60.190:00
5 h + k + kh + wc + parv.	100,5 "	mk 87.900:00

Asunto Oy Naantalın Luostarinkatu 14

1 h + kk + kh	27 m ²	mk 27.000:00
2 h + kk + kh	38 "	mk 32.000:00
2 h + k + kh + parv.	49 "	mk 42.000:00

Hinnat ovat kiinteät.

Huoneistojen esittely ja merkintä toimistossamme. Asunto Oy Naantalın Luostarinkatu 14 osakkeiden esittely ja merkintä myös Naantalın Seudun Osuuskassassa.

RAKENNUSTOIMISTO R. JÄRVINEN OY

Humalistonkatu 3 B Turku Puh. vaihte 335 400

**A-anis
pirteä
punainen
pastilli**

Hellas - Teidänkin hovihaikkijanne

UUTTA PAREMPAA TURKUA

HEPOKULTA

asunto 804:lle perheelle

Hepokulta on mitä ihanteellisinta asuinseutua Satakunnantien ja Tampereen moottoritien välisessä mukavassa maastossa. Siellä on ympäristön rauhaa — lähellä keskustaa. Kerros- ja lamellitaloissa on onnistuneita huoneistotyyppejä. 1. vaiheen rakennustyöt alkavat pian. Alueen rakentaa Ruola Oy.

Tulkaa heti neuvottelemaan Postisäästöpankkiin tai Turun Työväen Säästöpankkiin edullisesta asuntosäästöohjelmasta. Lamellitalojen huoneistot ovat aravalainoitettuja. Pankeissa on nähtävänä pienoismallit ja pohjapiirroksset. Esitteen saatte kotiinne. Jo nyt voitte valita itsellenne sopivan huoneistotyyppin. Molemmat pankit takaavat asuntosäästäjilleen huomattavan vastaantulolainan. Tulkaa tekemään asuntosäästösopimus.

POSTISÄÄSTÖPANKKI

Aurakatu 12 puhelin 332 444

**TURUN TYÖVÄEN
SÄÄSTÖPANKKI**

Yliopistonkatu 29 c puhelin 335 123

ruola oy
rakennusliiketoiminta

L. Rantakatu 7 puhelin 330 850